

Cauza T-211/05

Republica Italiană

împotriva

Comisiei Comunităților Europene

„Ajutoare de stat – Scheme de ajutoare puse în aplicare de autoritățile italiene în favoarea întreprinderilor cotate recent la bursă – Decizie prin care se declară ajutorul incompatibil cu piața comună și prin care se dispune recuperarea acestuia – Obligația de motivare – Caracter selectiv – Afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre – Atingere adusă concurenței”

Sumarul hotărârii

1. *Ajutoare acordate de state – Examinarea de către Comisie – Fază preliminară și fază contradictorie – Compatibilitatea unui ajutor cu piața comună – Dificultăți de apreciere – Obligația Comisiei de a iniția procedura contradictorie – Obligația de a discuta în prealabil măsura de ajutor cu statul membru vizat și de a examina situația în lumina elementelor furnizate de acesta*

[art. 87 alin. (1) CE și art. 88 alin. (2) și (3) CE; Regulamentul nr. 659/1999 al Consiliului, art. 4 alin. (4)]

2. *Drept comunitar – Principii – Dreptul la apărare – Aplicare în cazul procedurilor administrative inițiate de Comisie – Examinarea proiectelor de ajutoare*

[art. 88 alin. (3) CE]

3. *Ajutoare acordate de state – Examinarea de către Comisie – Decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE – Obligația de motivare*

[art. 88 alin. (2) CE; Regulamentul nr. 659/1999 al Consiliului, art. 6 alin. (1)]

4. *Ajutoare acordate de state – Decizie a Comisiei prin care se constată incompatibilitatea unui ajutor cu piața comună – Obligația de motivare*

[art. 88 alin. (2) CE și art. 253 CE]

5. *Ajutoare acordate de state – Noțiune – Caracterul selectiv al măsurii – Măsură constând într-o facilitate fiscală aplicabilă întreprinderilor nou cotate la bursă – Incluziune – Justificare prin natura și economia generală a sistemului fiscal național – Sarcina a probei ce revine statului membru vizat*

[art. 87 alin. (1) CE]

6. *Ajutoare acordate de state – Afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre – Atingere adusă concurenței – Ajutor de importanță redusă într-un sector care se caracterizează printr-o concurență puternică*

[art. 87 alin. (1) CE]

7. *Ajutoare acordate de state – Interzicere – Derogări – Ajutoare care pot beneficia de derogarea prevăzută la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE*

[art. 87 alin. (3) lit. (c) CE]

1. În cadrul procedurii de verificare a ajutoarelor de stat, prevăzută la articolul 88 CE, trebuie să se distingă, pe de o parte, faza preliminară a investigații ajutoarelor instituită prin alineatul (3) al acestui articol, al cărei obiect este numai acela de a permite Comisiei să își formeze o primă opinie cu privire la compatibilitatea parțială sau totală a ajutorului respectiv cu piața comună, și, pe de altă parte, faza oficială de investigație, prevăzută la alineatul (2) al aceluiași articol. Numai în cadrul acestei ultime faze, care este destinată să permită Comisiei să obțină informații complete cu privire la toate datele cazului, Tratatul CE prevede obligația Comisiei de a solicita părților interesate să își prezinte observațiile. Conform articolului 4 alineatul (4) din Regulamentul nr. 659/1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 88 CE, Comisia este obligată să inițieze procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE în cazul în care o primă examinare nu i-a permis să înlăture dificultățile ridicate de aspectul dacă o măsură de stat care face obiectul controlului său constituie un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) CE cel puțin în cazul în care, cu ocazia acestei prime examinări, nu și-a putut forma convingerea că măsura vizată, presupunând că ar constitui un ajutor, este, indiferent de situație, compatibilă cu piața comună.

Ținând seama de consecințele juridice ale unei decizii de deschidere a procedurii prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, calificând provizoriu ca ajutoare noi anumite măsuri, în timp ce statul membru poate să nu subscrie la această calificare, Comisia trebuie să discute în prealabil măsurile în cauză cu statul membru vizat, pentru ca acesta să aibă ocazia să îi precizeze, dacă este cazul, că, în opinia sa, măsurile respective nu constituie ajutoare sau că reprezintă ajutoare existente.

(a se vedea punctele 35-37)

2. În cadrul unei proceduri preliminare de investigație, respectarea dreptului la apărare impune ca statul membru să poată să își facă cunoscut în mod util punctul de vedere asupra elementelor pe care Comisia și-a întemeiat aprecierea. Totuși, pentru ca o încălcare a dreptului la apărare în cursul acestei faze să determine anularea deciziei finale, trebuie ca, în lipsa acestei nereguli, procedura să fi putut avea un rezultat diferit. În această privință, sarcina probei revine statului membru în cauză, întrucât orice încălcare a dreptului la apărare constituie un viciu de formă care impune invocarea de către persoana interesată a efectului negativ specific al acestei nerespectări asupra drepturilor sale subiective.

(a se vedea punctul 45)

3. Principiul contradictorialității, care constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar ce face parte în special din dreptul la apărare, impune ca, în cursul procedurii administrative, să i se fi oferit persoanei în cauză posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității, a motivelor și a pertinentei faptelor și a circumstanțelor invocate de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei încălcări a Tratatului CE. Potrivit articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 88 CE, „decizia de a deschide procedura oficială de investigație sintetizează elementele relevante de fapt și de drept, include o evaluare preliminară a Comisiei cu privire la caracterul de ajutor de stat al măsurii propuse și indică îndoielile privind compatibilitatea acesteia cu piața comună”. Această decizie de deschidere trebuie, așadar, să pună persoanele interesate în măsură să participe în

mod eficient la procedura oficială de investigare în cadrul căreia vor avea posibilitatea de a prezenta argumentele. În acest scop, este suficient ca persoanele interesate să cunoască raționamentul care a determinat Comisia să considere în mod provizoriu că măsura respectivă poate constitui un ajutor nou incompatibil cu piața comună.

Nu există o obligație a Comisiei de a informa despre poziția sa statul membru în cauză înainte de a adopta decizia sa, din moment ce statul membru a fost pus în întârziere și își prezintă observațiile.

(a se vedea punctele 53, 54 și 58)

4. Întinderea obligației de motivare depinde de natura actului în cauză și de contextul în care acesta a fost adoptat. Motivarea trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea, pe de o parte, instanței comunitare să își exercite controlul de legalitate, iar pe de altă parte, persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii adoptate pentru a putea să își apere drepturile și să verifice dacă decizia este temeinică. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă. În special, Comisia nu este obligată să își precizeze poziția cu privire la toate argumentele invocate în fața sa de persoanele interesate. Este suficient să expună faptele și considerațiile juridice care au o importanță esențială în economia deciziei.

Pe de altă parte, în prezența unei scheme de ajutoare, Comisia se poate limita să analizeze caracteristicile generale ale schemei de ajutor în cauză, fără a fi obligată să examineze fiecare caz particular de aplicare pentru a verifica dacă această schemă conține ajutoare.

Deși Comisia este obligată să evoce în motivarea deciziei cel puțin împrejurările în care a fost acordat un ajutor, atunci când acestea permit să se demonstreze că ajutorul este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, ea nu este obligată să efectueze o analiză economică a situației reale a piețelor vizate, a cotei de piață a întreprinderilor beneficiare ale ajutoarelor, a poziției întreprinderilor concurente și a fluxului schimburilor comerciale dintre statele membre. În plus, în cazul ajutoarelor acordate ilegal, Comisia nu este obligată să demonstreze efectul real pe care aceste ajutoare l-au avut asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale dintre statele membre. În această situație, cerința respectivă ar determina astfel favorizarea statelor membre care plătesc ajutoare ilegale în detrimentul celor care notifică ajutoarele din stadiul de proiect.

(a se vedea punctele 68, 69, 87 și 158)

5. Articolul 87 alineatul (1) CE impune să se determine dacă, în cadrul unui anumit regim juridic, o măsură națională este de natură să favorizeze anumite întreprinderi în raport cu altele care s-ar afla, față de obiectivul urmărit de regimul respectiv, într-o situație de fapt și de drept comparabilă.

Această situație se regăsește în cazul unui avantaj fiscal care nu este recunoscut decât întreprinderilor ce au fost admise la cotarea unei piețe reglementate în cursul scurtei perioade de aplicare a unei scheme de ajutoare, în timp ce orice altă întreprindere este exclusă de la beneficiile acestei scheme, fie că sunt societățile deja cotate sau cele care nu îndeplinesc și nu pot îndeplini condițiile necesare pentru a fi cotate în cursul perioadei vizate de schema de ajutoare.

În ceea ce privește o eventuală justificare a măsurilor în cauză prin natura și economia generală a sistemului fiscal național, în cazul în care o astfel de diferențiere este întemeiată pe alte obiective decât cele urmărite de sistemul general, se consideră că măsura în cauză îndeplinește în principiu condiția selectivității prevăzută la articolul 87 alineatul (1) CE. Revine statului membru care a introdus o astfel de diferențiere între întreprinderi în materie de sarcini fiscale obligația de a demonstra că aceasta se justifică prin natura și economia sistemului în cauză.

(a se vedea punctele 119, 120 și 125)

6. Articolul 87 alineatul (1) CE interzice ajutoarele care afectează schimburile comerciale dintre statele membre și denaturează sau amenință să denatureze concurența. În cadrul aprecierii asupra acestor două condiții, Comisia nu este obligată să demonstreze impactul real al ajutoarelor asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și o denaturare efectivă a concurenței, ci numai să analizeze dacă aceste ajutoare sunt susceptibile să afecteze aceste schimburi și să denatureze concurența.

Chiar un ajutor de o importanță relativ redusă este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre atunci când sectoarele în care operează întreprinderile beneficiare se caracterizează printr-o concurență puternică.

Pe de altă parte, din moment ce o autoritate publică favorizează o întreprindere care își desfășoară activitatea într-un sector caracterizat printr-o concurență intensă, acordându-i un ajutor, există o denaturare a concurenței sau un risc de denaturare a acesteia. În cazul în care avantajul este redus, concurența este denaturată într-o măsură redusă, dar este totuși denaturată. Or, interdicția prevăzută la articolul 87 alineatul (1) CE se aplică oricărui ajutor care denaturează sau amenință să denatureze concurența, indiferent de valoarea acestuia, în măsura în care afectează schimburile comerciale dintre statele membre.

(a se vedea punctele 151, 152, 154 și 155)

7. Legalitatea unei decizii a Comisiei prin care se constată că un ajutor nou nu îndeplinește condițiile de aplicare a acestei derogări trebuie apreciată numai în cadrul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, iar nu în funcție de o practică decizională anterioară a Comisiei.

Ajutoarele pentru funcționare nu intră în principiu în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (3) CE, întrucât denaturează condițiile de concurență în sectoarele în care sunt acordate, fără a fi totuși capabile, prin însăși natura lor, să atingă unul dintre obiectivele stabilite prin această dispoziție.

(a se vedea punctele 170 și 173)

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a treia)

4 septembrie 2009(*)

„Ajutoare de stat – Schemă de ajutoare pusă în aplicare de autoritățile italiene în favoarea

întreprinderilor cotate recent la bursă – Decizie prin care se declară ajutorul incompatibil cu piața comună și prin care se dispune recuperarea acestuia – Obligația de motivare – Caracter selectiv – Afectarea schimburilor comerciale dintre statele membre – Atingere adusă concurenței”

În cauza T-211/05,

Republica Italiană, reprezentată inițial de domnul I. Braguglia, ulterior de domnul R. Adam și în final de doamna I. Bruni, în calitate de agenți, asistați de domnul P. Gentili, avvocato dello Stato, reclamant,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnul V. Di Bucci și de doamna E. Righini, în calitate de agenți,

pârât,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 2006/261/CE a Comisiei din 16 martie 2005 privind schema de ajutoare C 8/2004 (ex NN 164/2003) pusă în aplicare de Italia în favoarea unor societăți cotate recent la bursă (JO 2006, L 94, p. 42),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a treia),

compus din domnul J. Azizi, președinte, doamna E. Cremona (raportor) și domnul S. Frimodt Nielsen, judecători,

grefier: domnul J. Palacio González, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 septembrie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

1. Măsurile naționale în cauză

1 Schema de ajutoare pusă în aplicare de Republica Italiană în favoarea unor societăți cotate recent la bursă a fost instituită de articolul 1 alineatul 1 litera d) și de articolul 11 din Decretul/lege nr. 269 privind măsurile urgente pentru stimularea dezvoltării și pentru corectarea evoluției finanțelor publice (decreto legge n° 269 [su] disposizioni urgenti per favorire lo sviluppo e per la correzione dell'andamento dei conti pubblici, denumit în continuare „DL 269/2003”) din 30 septembrie 2003, transformat în Legea nr. 326 (legge n° 326) din 24 noiembrie 2003. Schema de ajutoare a intrat în vigoare la 2 octombrie 2003, data publicării DL 269/2003 în *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* (GURI, Jurnalul Oficial al Republicii Italiene), fără să fi fost notificat Comisiei Comunităților Europene.

2 Articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003 prevede:

„În ceea ce privește societățile existente la data intrării în vigoare a [DL 269/2003], pe lângă deducerea obișnuită, se exclud de la impozitul pe profit:

[...]

d) valoarea costurilor de admitere la cotare pe o piață reglementată, în sensul articolului 11 din [DL 269/2003].”

3 Articolul 11 din DL 269/2003 prevede:

„1. În ceea ce privește societățile ale căror acțiuni sunt admise la cotare pe o piață reglementată dintr-un stat membru al Uniunii Europene ulterior datei intrării în vigoare a [DL 269/2003] și până la 31 decembrie 2004, rata impozitului pe profit se reduce la 20 % pentru exercițiul financiar în cursul căruia a avut loc admiterea la cotare și pentru următoarele două exerciții financiare, cu condiția ca acțiunile societăților să nu fi fost tranzacționate anterior pe o piață reglementată dintr-un stat membru al Uniunii [...] și ca, în vederea admiterii la cotare, societățile să emită o ofertă de subscriere a propriilor acțiuni care să determine o creștere mai mare sau egală cu 15 % din patrimoniul net înscris în bilanțul exercițiului contabil anterior celui al inițierii ofertei, după deducerea profitului realizat în exercițiul respectiv.

2. Profitul net declarat pentru care se aplică rata redusă în sensul alineatului 1 al prezentului articol este limitat la 30 de milioane de euro.

3. În cazul în care acțiunile prevăzute la alineatul 1 al prezentului articol sunt excluse de la cotare, cu excepția cazului prevăzut la articolul 133 din Decretul legislativ nr. 58 din 24 februarie 1998 și anume cazul unei societăți cotate ulterior la bursa de valori europene care garantează un nivel de protecție a investitorilor echivalent cu cel asigurat de bursa de valori italiană], reducerea prevăzută la alineatul 1 se aplică numai pentru exercițiile financiare încheiate anterior revocării.

4. Facilitatea prevăzută la articolul 1 și următoarele din Decretul legislativ nr. 466 din 18 decembrie 1997 nu este aplicabilă societăților avute în vedere la alineatul 1 al prezentului articol în ceea ce privește exercițiile financiare pentru care se aplică facilitatea prevăzută la alineatul 1. Totuși, aceste societăți pot opta pentru aplicarea facilității prevăzute de Decretul legislativ nr. 466 din 18 decembrie 1997, menționat anterior, în locul celei prevăzute de [DL 269/2003].”

4 Decretul legislativ nr. 466 din 18 decembrie 1997 de reorganizare a impozitelor personale pe venit în vederea favorizării capitalizării întreprinderilor, în conformitate cu articolul 3 paragraful 162 literele a), b), c), d) și f) din Legea nr. 662 din 23 decembrie 1996 [decreto legislativo 18 dicembre 1997, n° 466, recante riordino delle imposte personali sul reddito al fine di favorire la capitalizzazione delle imprese, a norma dell'art. 3, comma 162, lettere a), b), c), d) ed f), della legge 23 dicembre 1996, n° 662], publicat în suplimentul ordinar la GURI nr. 3 din 5 ianuarie 1998, a instituit un mecanism de facilități, denumit „Super DIT” (denumit în continuare Super DIT). Super DIT prevede în special o reducere în proporție de 7 % a ratei impozitului aplicabil profitului obișnuit al majorității capitalului investit, fără a se putea ajunge la o rată a impozitului mai mică de 20 %, în ceea ce privește societățile ale căror titluri de participare sunt admise la cotare pe o piață reglementată pentru cele trei exerciții financiare succesive exercițiului financiar în cursul căruia a avut loc prima cotare. Super DIT a fost abrogat prin Legea nr. 383 din 18 octombrie 2001 privind primele intervenții pentru relansarea economiei [legge n° 383 (su) primi interventi per il rilancio dell'economia], publicată în GURI nr. 248 din 24 octombrie 2001. Cu toate acestea, societățile care la data de 30 iunie 2001 efectuaseră deja operațiuni de majorare a capitalului în sensul reglementării menționate, continuă să beneficieze de aceste facilități.

5 În temeiul articolului 11 alineatul 4 din DL 269/2003, societățile interesate pot alege între stimulentele fiscale acordate de articolul respectiv și reducerea prevăzută prin Super DIT.

2. Procedura administrativă și decizia atacată

6 Prin scrisoarea din 22 octombrie 2003, Comisia a solicitat autorităților italiene să îi furnizeze informații cu privire la măsurile adoptate în DL 269/2003 și la data intrării lor în vigoare, amintindu-le obligațiile de notificare ce le revin în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE.

7 Prin scrisoarea din 5 noiembrie 2003, autoritățile italiene au comunicat informațiile solicitate, precizând, pe de o parte, că DL 269/2003 urma să fie transformat în lege și, pe de altă parte, că dispozițiile acestuia ar fi nerelevante în ceea ce privește stabilirea accontului cu titlu de impozit pe profitul realizat pentru exercițiul 2003.

8 Prin scrisoarea din 19 decembrie 2003, Comisia a amintit din nou autorităților italiene obligațiile care le reveneau în temeiul articolului 88 alineatul (3) CE și le-a invitat să informeze eventualii beneficiari despre consecințele prevăzute de Tratatul CE și la articolul 14 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88] CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41), în cazul în care s-ar stabili că măsurile în cauză reprezintă un ajutor pus în aplicare în mod ilegal. Autoritățile italiene nu au reacționat la această scrisoare.

9 Prin scrisoarea din 18 februarie 2004, Comisia a informat Republica Italiană despre decizia sa de a iniția procedura prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE cu privire la ajutoarele fiscale acordate în temeiul articolului 1 alineatul 1 litera d) și al articolului 11 din DL 269/2003. Autoritățile italiene și-au prezentat observațiile la 21 aprilie 2004.

10 Decizia Comisiei de a iniția o procedură oficială de investigare a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 3 septembrie 2004 (JO C 221, p. 7).

11 La 16 și la 27 septembrie 2004, au avut loc reuniuni între serviciile Comisiei și autoritățile italiene pentru examinarea anumitor aspecte ale măsurilor în cauză.

12 La 4 octombrie 2004, Comisia a primit observațiile formulate de Borsa Italiana SpA. Comisia a transmis aceste observații autorităților italiene, care au formulat comentarii prin scrisoarea din 30 noiembrie 2004.

13 La 16 martie 2005, Comisia a adoptat Decizia 2006/261/CE privind schema de ajutoare C 8/2004 (ex NN 164/2003) pusă în aplicare de Italia în favoarea societăților cotate recent la bursă (JO 2006, L 94, p. 42, denumită în continuare „decizia atacată”).

14 În decizia atacată, Comisia descrie mai întâi procedura de adoptare a deciziei respective (punctul I) și măsurile în cauză (punctul II). În continuare, ea expune motivele care au determinat deschiderea procedurii oficiale de investigare (punctul III), observațiile autorităților italiene, precum și ale terților interesați (punctul IV) și aprecierea sa cu privire la ajutorul în cauză (punctul V).

15 Comisia indică în ceea ce privește aprecierea sa, în primul rând, că schema de ajutoare examinată conferă avantaje selective evidente, în măsura în care derogă de la funcționarea normală a sistemului fiscal și favorizează anumite întreprinderi [considerentele (26)-(32) ale deciziei atacate].

16 În al doilea rând, Comisia subliniază că avantajele acordate provin de la stat sub forma unei renunțări la anumite încasări fiscale percepute în mod normal de trezoreria italiană [considerentul (33) al deciziei atacate].

17 În al treilea rând, Comisia consideră că măsurile în cauză amenință să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze concurența dintre întreprinderi, din moment ce societățile beneficiare ar putea opera pe piețele internaționale și și-ar putea desfășura activitățile comerciale și alte activități economice pe piețele care se caracterizează printr-o concurență puternică [considerentele (34)-(37) ale deciziei atacate].

18 În al patrulea rând, Comisia subliniază că autoritățile italiene au pus în aplicare măsurile în cauză fără notificare prealabilă, astfel încât constituie un ajutor ilegal [considerentul (38) al deciziei atacate].

19 În al cincilea rând, Comisia consacră considerentele (39)-(45) ale deciziei atacate examinării compatibilității schemei de ajutoare cu piața comună, excluzând posibilitatea ca aceasta să facă obiectul derogărilor prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE.

20 Dispozitivul deciziei atacate are următorul cuprins:

„Articolul 1

Schema de ajutoare de stat pusă în aplicare de [Republica Italiană] sub formă de stimulente fiscale în favoarea societăților admise la cota pe o piață reglementată europeană, în conformitate cu articolul 1 alineatul 1 litera d) și cu articolul 11 din [DL 269/2003], este incompatibilă cu piața comună.

Articolul 2

[Republica Italiană] este obligată să abroge schema de ajutoare avută în vedere de articolul 1 începând cu exercițiul financiar în cursul căruia a avut loc notificarea prezentei decizii.

Articolul 3

1. [Republica Italiană] ia toate măsurile necesare pentru recuperarea de la beneficiari a ajutorului avută în vedere la articolul 1 și care a fost pus deja la dispoziția acestora în mod ilegal.

2. Recuperarea are loc fără întârziere conform procedurilor de drept național, în măsura în care permit executarea imediată și efectivă a prezentei decizii.

3. Recuperarea este finalizată în cel mai scurt termen. În special, atunci când prin ajutorul a fost acordat sub forma unei reduceri a impozitului datorat pentru exercițiul financiar în curs, [Republica Italiană] trebuie să recupereze în întregime impozitul datorat prin ultima plată prevăzută pentru 2004. În toate celelalte cazuri, [Republica Italiană] recuperează impozitul exigibil cel mai târziu la finalul primului exercițiu financiar în cursul căruia a avut loc notificarea prezentei decizii.

4. Ajutoarele care urmează să fie recuperate includ dobânzi de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarilor până la data recuperării lor.

5. Dobânzile sunt calculate pe baza capitolului V din Regulamentul (CE) nr. 794/2004.

6. În termen de două luni calculat de la data notificării prezentei decizii, [Republica Italiană] îi pune în întârziere pe toți beneficiarii ajutoarelor avute în vedere la articolul 1 să ramburseze ajutoarele ilegale majorate cu dobânzi.

Articolul 4

În termen de două luni calculat de la data notificării prezentei decizii, [Republica Italiană]

informează Comisia [...] cu privire la măsurile pe care le-a luat pentru a se conforma deciziei. [Republica Italiană] comunică în același termen documentele care dovedesc deschiderea efectivă a procedurii de recuperare de la beneficiarii ajutoarelor ilegale.

[...]"

Procedura și concluziile părților

21 Printr-o cerere depusă la grefa Tribunalului la 26 mai 2005, Republica Italiană a introdus prezenta acțiune.

22 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a treia) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a adresat întrebări părților, invitându-le să răspundă în scris. Părțile au dat curs acestei cereri în termenul acordat.

23 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința publică din 9 septembrie 2008.

24 Republica Italiană solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate;
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

25 Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;
- obligarea Republicii Italiene la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

26 Republica Italiană invocă cinci motive. Primul este întemeiat, în esență, pe o încălcare a principiului contradictorialității, în ceea ce privește decizia de deschidere a procedurii, prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE. Al doilea este întemeiat pe încălcarea normelor fundamentale de procedură și a articolului 253 CE, întrucât Comisia nu ar fi ținut seama de existența în ordinea juridică italiană a unei măsuri care prezintă caracteristici similare cu măsurile în cauză. Al treilea, al patrulea și al cincilea motiv sunt întemeiate pe o încălcare a articolului 87 CE, precum și pe o nemotivare. În cadrul celui de al treilea motiv, Republica Italiană invocă de asemenea o încălcare a principiului contradictorialității în ceea ce privește o critică exactă formulată de Comisie în decizia atacată. Tribunalul va examina mai întâi încălcarea principiului contradictorialității, invocat în cadrul primului motiv, precum și în cadrul celui de al treilea motiv, apoi nemotivarea, grupând întreaga argumentare dezvoltată de Republica Italiană în acest sens, și, în final, încălcarea articolului 87 CE.

1. Cu privire la încălcarea principiului contradictorialității

27 Republica Italiană invocă în esență o încălcare a principiului contradictorialității atât în cadrul primului motiv, cât și în cadrul celui de al treilea motiv, alături de încălcarea articolului 87 alineatul (1) CE.

Cu privire la primul motiv întemeiat, în esență, pe încălcarea principiului contradictorialității în ceea ce privește decizia de deschidere a procedurii oficiale de investigare

Argumentele părților

28 Republica Italiană reproșează Comisiei inițierea procedurii oficiale de investigare în sensul articolului 88 alineatul (2) CE fără a o fi invitat să furnizeze explicații privind natura și efectele măsurilor în cauză. Ea invocă în această privință Hotărârea Curții din 10 mai 2005, Italia/Comisia (C-400/99, Rec., p. I-3657, punctele 29-31). Din această jurisprudență ar reieși că, anterior deschiderii procedurii vizate la articolul 88 alineatul (2) CE, Comisia trebuie să discute măsurile în cauză cu statul membru pentru ca acesta să poată susține că măsurile respective nu constituie ajutoare sau constituie ajutoare existente.

29 Republica Italiană susține, în esență, că în scrisoarea sa din 22 octombrie 2003, Comisia s-a limitat să formuleze o cerere generală de informații cu privire la un ansamblu de măsuri, fără referire la articolele 1 și 11 din DL 269/2003, ceea ce a împiedicat deschiderea unei dezbateri preliminare cu privire la caracteristicile specifice ale măsurilor în cauză. În plus, în scrisoarea din 19 decembrie 2003, Comisia ar fi indicat că nu dispune de elemente care permit să excludă ipoteza că măsurile prevăzute de DL 269/2003 constituie ajutoare de stat incompatibile cu piața comună. Prin însăși această formulare, această scrisoare nu ar fi permis autorităților italiene să înțeleagă îndoelile Comisiei față de măsurile în cauză. Afirmând în aceeași scrisoare că nu dispune de informații care permit să se excludă faptul că doi dintre potențialii beneficiari ar fi profitat de reducerea de impozit prevăzută de DL 269/2003, Comisia nu ar fi ținut seama în plus de elementele furnizate de autoritățile italiene pentru a demonstra că măsurile respective nu au avut nicio influență asupra acțiunii impozitului datorat în 2003.

30 Pe de altă parte, din cuprinsul alineatului 3 al scrisorii menționate ar reieși că ipoteza că stimulentele fiscale prevăzute la articolul 11 din DL 269/2003 sunt un ajutor pentru funcționare nu putea fi exclus de Comisie. Cu toate acestea, Comisia a omis să precizeze motivele pentru care a considerat sau cel puțin a suspectat, pe de o parte, că este vorba despre ajutoare de stat și, pe de altă parte, că este vorba despre ajutoare pentru funcționare și că acestea nu sunt „în mod normal” susceptibile să beneficieze de derogarea prevăzută la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE. În plus, întrucât acest alineat al scrisorii nu face nicio referire la măsura vizată la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003, s-ar fi putut presupune că măsura în discuție putea constitui, potrivit Comisiei, un ajutor pentru investiții susceptibil să fie autorizat potrivit articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE.

31 Ținând seama de imposibilitatea, în aceste împrejurări, de a iniția vreo discuție prealabilă, Republica Italiană ar fi renunțat să dea curs scrisorii Comisiei din 19 decembrie 2003, întrucât furnizase deja toate informațiile utile în scrisoarea sa din 5 noiembrie 2003.

32 Republica Italiană contestă în plus argumentul Comisiei potrivit căruia nu era necesar încă din faza prealabilă să aibă loc o dezbateră cu privire la eventuala calificare a măsurilor în cauză drept ajutor existent pentru motivul că avantajele fiscale instituite prin acestea ar fi trebuit evaluate în continuarea avantajelor acordate anterior prin Decretul legislativ nr. 466 de instituire a Super DIT.

33 În orice caz, Republica Italiană susține că măsurile în cauză nu pot fi tehnic suspendate și că decizia de deschidere a procedurii nu produce efecte suspensive înănd seama de durata de aplicare a măsurilor în cauză. Ea apreciază că avea posibilitatea de a nu acționa împotriva deciziei de deschidere a procedurii, rezervându-și însă posibilitatea de a invoca eventualele vicii ale acestei decizii în cadrul acțiunii formulate împotriva deciziei finale.

34 Comisia respinge argumentele Republicii Italiene.

Aprecierea Tribunalului

35 Trebuie să se sublinieze că, în cadrul procedurii de verificare a ajutoarelor de stat, prevăzut la articolul 88 CE, trebuie să se distingă, pe de o parte, faza preliminară a investigației ajutoarelor instituită prin alineatul (3) al acestui articol, al cărei obiect este numai acela de a permite Comisiei să își formeze o primă opinie cu privire la compatibilitatea parțială sau totală a ajutorului respectiv, și, pe de altă parte, faza oficială de investigare, prevăzut la alineatul (2) al aceluiași articol. Numai în cadrul acestei ultime faze, care este destinat să permită Comisiei să obțină informații complete cu privire la toate datele cazului, Tratatul CE prevede obligația Comisiei de a solicita părților interesate să își prezinte observațiile (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid și Federación Catalana de Estaciones de Servicio/Comisia, T-95/03, Rec., p. II-4739, punctul 133).

36 Conform articolului 4 alineatul (4) din Regulamentul nr. 659/1999, Comisia este obligată să inițieze procedura prevăzut la articolul 88 alineatul (2) CE în cazul în care o primă examinare nu i-a permis să înlăture dificultățile ridicate de aspectul dacă o măsură de stat care face obiectul controlului său constituie un ajutor în sensul articolului 87 alineatul (1) CE cel puțin în cazul în care, cu ocazia acestei prime examinări, nu a putut forma convingerea că măsura vizată, presupunând că ar constitui un ajutor, este indiferent de situație compatibilă cu piața comună (Hotărârea Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid și Federación Catalana de Estaciones de Servicio/Comisia, punctul 35 de mai sus, punctul 134).

37 Înănd seama de consecințele juridice ale unei decizii de deschidere a procedurii prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE, calificând provizoriu ca ajutoare noi măsurile vizate, în timp ce statul membru poate să nu subscrie la această calificare, Comisia trebuie să discute în prealabil măsurile în cauză cu statul membru vizat, pentru ca acesta să aibă ocazia să îi precizeze, dacă este cazul, că în opinia sa măsurile respective nu constituie ajutoare sau că reprezintă ajutoare existente (Hotărârea Italia/Comisia, punctul 28 de mai sus, punctul 29).

38 Or, examinarea schimburilor care au avut loc între autoritățile italiene și serviciile Comisiei nu relevă o neîndeplinire a obligațiilor de către Comisie.

39 În primul rând, scrisoarea Comisiei din 22 octombrie 2003, care constituie o cerere de informații generală cu privire la o serie de măsuri prevăzute în DL 269/2003, include măsurile în cauză în partea intitulată „măsură 4”.

40 În această scrisoare în care se arată că anumite măsuri fiscale „par să prevadă facilități fiscale pentru anumite categorii de întreprinderi, și chiar ajutoare ad hoc pentru anumite întreprinderi în sensul articolului 87 alineatul (1) [CE]”, Comisia a invitat autoritățile italiene să precizeze natura exactă a avantajelor fiscale prevăzute, identitatea și numărul (chiar estimat) de beneficiari ai avantajelor, impactul financiar (chiar estimat) al acordării acestora, eventuala justificare a acestora în cadrul regimului fiscal și orice alt element care să îi permită să își creeze o opinie.

41 Autoritățile italiene au răspuns la această scrisoare prin scrisoarea din 5 noiembrie 2003, insistând asupra caracterului general al măsurilor în cauză pentru a combate calificarea acestora drept ajutoare de stat.

42 În al doilea rând, în scrisoarea sa din 19 decembrie 2003, Comisia a precizat că nu dispune de elemente care să îi permită să excludă ipoteza că stimulentele fiscale examinate constituie un avantaj fiscal limitat la anumite întreprinderi admise la cota pe o piață reglementată în cursul perioadei de aplicare a schemei de ajutoare și că acest avantaj ar determina o denaturare a concurenței și a schimburilor comerciale comunitare. Ea a precizat totodată că nu dispune de elemente care să îi permită să excludă ipoteza că stimulentele fiscale prevăzute la articolul 11 din DL 269/2003 constituie un ajutor pentru funcționare în mod normal incompatibil cu piața unică, întrucât nu vizează investiții sau obiective prevăzute la articolul 87 alineatul (3) CE. În sfârșit, Comisia a invitat autoritățile italiene să informeze potențialii beneficiari ai stimulentele fiscale respective cu privire la posibilitatea de recuperare a ajutorului de la această, în cazul în care acesta era considerat ilegal.

43 Prin această scrisoare, Comisia le-a comunicat autorităților italiene analiza sa preliminară și astfel le-a dat posibilitatea să ridice eventuale obiecții. Or, autoritățile italiene nu au profitat de această posibilitate.

44 Având în vedere considerațiile precedente, este necesar să se considere că, în mod contrar susținerilor Republicii Italiene, măsurile în litigiu au fost discutate cu aceasta înainte de adoptarea de către Comisie a deciziei de deschidere a procedurii prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE.

45 Indiferent de situație, trebuie să se arate că, deși respectarea dreptului la apărare impune ca statul membru să poată și își facă cunoscut în mod util punctul de vedere asupra elementelor pe care Comisia și-a întemeiat aprecierea (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Curții din 21 martie 1990, Belgia/Comisia, C-142/87, Rec., p. I-957, punctul 47), totuși, pentru ca o încălcare a dreptului la apărare în faza preliminară să determine anularea deciziei finale, trebuie ca, în lipsa acestei nereguli, procedura să fi putut avea un rezultat diferit (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Curții Belgia/Comisia, citată anterior, punctul 48, și Hotărârea Curții din 5 octombrie 2000, Germania/Comisia, C-288/96, Rec., p. I-8237, punctul 101, Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, T-198/01, Rec., p. II-2717, punctul 201 și jurisprudența citată). În această privință, sarcina probei revine statului membru în cauză, întrucât orice încălcare a dreptului la apărare constituie un viciu de formă care impune invocarea de către persoana interesată a efectului negativ specific al acestei nerespectări asupra drepturilor sale subiective (a se vedea în acest sens Hotărârea Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, citată anterior, punctul 203).

46 În această privință, se impune constatarea că Republica Italiană nu a furnizat niciun element care să permită să se stabilească faptul că, în lipsa neregularităților invocate, procedura ar fi putut avea un rezultat diferit, ci s-a limitat să precizeze că „nimeni nu este în măsură să «ghicească» care ar fi fost efectele unei dezbateri preliminare, care nu a avut loc niciodată, asupra evoluției ulterioare a procedurii”.

47 Republica Italiană nu a demonstrat în special efectul negativ rezultat din pretensele vicii care afectează decizia de deschidere a procedurii prevăzută la articolul 88 alineatul (2) CE.

48 Având în vedere ansamblul considerațiilor precedente, trebuie să se concluzioneze că măsurile în litigiu au fost discutate cu autoritățile italiene înainte de adoptarea de către Comisie a deciziei de deschidere a procedurii și că, în orice caz, Republica Italiană nu a demonstrat existența unei neregularități sau a unui viciu cu privire la decizia de deschidere, în lipsa cărora

procedura ar fi putut avea un rezultat diferit.

49 Prin urmare, prezentul motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la aspectul celui de al treilea motiv întemeiat pe încălcarea principiului contradictorialității

Argumentele părților

50 Republica Italiană pretinde că numai în decizia atacată, în special în considerentul (30) al acesteia, Comisia a formulat pentru prima dată critica privind avantajul obținut de întreprinderile italiene din aplicarea facilităților fiscale în cauză pentru profiturile pe care le-ar realiza la nivel mondial și faptul că întreprinderile străine nu ar putea beneficia de acestea decât pentru profiturile realizate în Italia. Astfel, Comisia ar fi încălcat principiul contradictorialității.

51 Republica Italiană susține că în decizia de deschidere a procedurii și pe parcursul întregii durate a acesteia, Comisia a ridicat numai problema unei pretense diferențe de tratament între întreprinderile italiene și întreprinderile străine, constând în faptul că primele beneficiază de regimul preferențial examinat, în timp ce ultimele ar fi excluse de la beneficiul acestui regim. În schimb, Comisia nu ar fi ridicat niciodată problema pretensei diferențe de tratament dintre întreprinderile italiene și cele străine, care ar fi toate incluse în schema de ajutoare în cauză.

52 Comisia combate argumentele Republicii Italiene.

Aprecierea Tribunalului

53 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, principiul contradictorialității, care constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar ce face parte în special din dreptul la apărare, impune ca, în cursul procedurii administrative, să i se fi oferit persoanei în cauză posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și pertinentei faptelor, a motivelor și a circumstanțelor invocate de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei încălcări a Tratatului CE (Hotărârea Curții din 10 iulie 2008, Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Rep., p. I-4951, punctul 61; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2008, Alitalia/Comisia, T-301/01, Rep., p. II-1753, punctul 169 și jurisprudența citată).

54 Trebuie amintit că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999, „decizia de a deschide procedura oficială de investigare sintetizează elementele relevante de fapt și de drept, include o evaluare preliminară a Comisiei cu privire la caracterul de ajutor de stat al măsurii propuse și indică îndoilele privind compatibilitatea acesteia cu piața comună”. Această decizie de deschidere trebuie, aadar, să pună persoanele interesate în măsură să participe în mod eficient la procedura oficială de investigare în cadrul căreia vor avea posibilitatea de a-și susține argumentele. În acest scop, este suficient ca persoanele interesate să cunoască raționamentul care a determinat Comisia să considere în mod provizoriu că măsura respectivă poate constitui un ajutor nou incompatibil cu piața comună (Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 2002, Government of Gibraltar/Comisia, T-195/01 și T-207/01, Rec., p. II-2309, punctul 138).

55 Trebuie să se sublinieze de asemenea că procedura oficială de investigare permite aprofundarea și clarificarea problemelor ridicate în decizia de deschidere a procedurii, astfel încât o eventuală diferență între aceasta și decizia finală nu poate fi considerată în sine drept un viciu care afectează legalitatea acesteia din urmă.

56 În prezenta cauză, trebuie amintit că în decizia de deschidere a procedurii oficiale de

investigare, mai precis la punctul 19 din aceasta, Comisia a precizat c? apreciaz? c? m?surile în cauz? avantajeaz? numai întreprinderile care au sediul în Italia în detrimentul întreprinderilor str?ine care î?i desf??oar? activitatea în acest stat, în m?sura în care acestea din urm? nu au dreptul la facilit??ile fiscale acordate prin m?surile respective. Prin scrisoarea din 21 aprilie 2004, autorit??ile italiene au precizat c?, potrivit articolului 11 din DL 269/2003, societ??ile str?ine care î?i desf??oar? activitatea în Italia prin intermediul unui sediu permanent ?i care sunt cotate pe o pia?? reglementat? a Uniunii pot de asemenea beneficia de m?surile în cauz?. În urma acestei scrisori, Comisia a constatat ?i a precizat, în considerentul (30) al deciziei atacate, c? exista totu?i o diferen?? de tratament între întreprinderile italiene ?i cele str?ine, în m?sura în care facilit??ile fiscale acordate prin schema de ajutoare în cauz? au leg?tur?, pentru unele, cu profiturile realizate la nivel mondial ?i, pentru celelalte, cu profiturile realizate ?i impozitate în Italia.

57 Prin urmare, este necesar s? se arate, astfel cum subliniaz? în mod întemeiat Comisia, c?, dac? pozi?ia acesteia s?a nuan?at în mod cert fa?? de îndoielile exprimate în decizia de deschidere a procedurii, acest fapt a rezultat tocmai din dialogul contradictoriu instituit cu autorit??ile italiene, care au avut ocazia, pe parcursul întregii proceduri de investigare, s? î?i precizeze pozi?ia fa?? de criticile Comisiei. Astfel, contrar sus?inerilor Republicii Italiene, critica formulat? de Comisie în considerentul (30) al deciziei atacate nu difer?, în ceea ce prive?te obiectul acesteia, de aceea invocat? în decizia de deschidere a procedurii, în special la punctul 19 din aceasta. Difer? numai în ceea ce prive?te aprecierea întinderii diferen?ei de tratament dintre întreprinderile înregistrate în Italia ?i cele care nu sunt înregistrate în acest stat ?i, astfel, ?i în ceea ce prive?te întinderea caracterului selectiv al avantajului de care beneficiaz? întreprinderile înregistrate în Italia.

58 De altfel, nu reiese din nicio dispozi?ie referitoare la controlul ajutoarelor de stat ?i nici din jurispruden?? c? ar exista o obliga?ie a Comisiei de a informa despre pozi?ia sa statul membru în cauz? înainte de a adopta decizia sa, din moment ce statul membru a fost pus în întârziere s? î?i prezinte observa?iile, situa?ie care se reg?se?te în prezenta cauz? (a se vedea în acest sens Hot?rârea Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 198).

59 În orice caz, astfel cum s?a constatat la punctul 45 de mai sus, orice înc?lcare a dreptului la ap?rare constituie un viciu de form? care impune ca statul membru în cauz? s? invoce efectul negativ specific al acestei nerespect?ri asupra drepturilor sale subiective. Or, în aceast? privin??, este suficient s? se constate c? Republica Italian? nu a demonstrat c?, în lipsa acestei pretense neregularit??i, procedura ar fi putut avea un rezultat diferit.

60 Rezult? c? aspectul celui de al treilea motiv întemeiat pe înc?lcarea principiului contradictorialit??ii trebuie respins.

2. *Cu privire la nemotivare*

61 Republica Italian? invoc? o înc?lcare a articolului 253 CE atât în cadrul celui de al doilea motiv, cât ?i în cadrul celui de al treilea, al patrulea ?i al cincilea motiv, al?turi de înc?lcarea articolului 87 CE.

Argumentele p?r?ilor

62 În cadrul celui de al doilea motiv, Republica Italian? repro?eaz? Comisiei c? nu a r?spuns în mod expres la observa?ia formulat? în scrisoarea sa din 30 noiembrie 2004 ca r?spuns la observa?iile formulate de Borsa italiana, prin care a sus?inut c? în ordinea juridic? italian? exista deja o m?sur? care prezint? caracteristici similare cu m?surile în cauz?, denumit? Super DIT. Aceast? m?sur?, care ar fi legat? de facilit??ile fiscale prev?zute la articolul 11 alineatul 4 din DL 269/2003, ar fi f?cut deja obiectul unei cereri de informa?ii din partea Comisiei cu privire la

aspecte eventual discriminatorii care ar fi fost ulterior eliminate de autoritățile italiene. Pe de altă parte, această măsură ar fi fost prezentată în mod oficial Consiliului Afaceri Economice și Financiare care ar fi considerat-o neprejudiciabilă în sensul Rezoluției Consiliului și a reprezentanților guvernelor statelor membre reuniți în cadrul Consiliului din 1 decembrie 1997 privind un cod de conduită în domeniul fiscalității întreprinderilor (JO 1998, C 2, p. 2).

63 În mod special, bazându-se pe Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale și Land Nordrhein-Westfalen/Comisia (T-228/99 și T-233/99, Rec., p. II-435, denumită în continuare „Hotărârea WestLB”, punctele 279-281), și jurisprudența citată, Republica Italiană susține că Comisia ar fi trebuit să prezinte motivele pentru care considera că nu trebuie să adopte aceeași poziție cu cea pe care a adoptat-o în ceea ce privește Super DIT. În esență, Comisia ar fi trebuit să explice motivele pentru care în decizia atacată a declarat incompatibilă cu piața comună o măsură care ar fi similară cu o altă cu puțin anterioară, în cazul de față Super DIT, și în privința creșterii nu s-a ridicat nicio obiecție.

64 În cadrul celui de al treilea motiv, Republica Italiană invocă încălcarea articolului 253 CE întrucât Comisia consideră în decizia atacată că societățile admise la cota pe parcursul perioadei de aplicare a schemei de ajutoare beneficiază de un avantaj selectiv. Comisia s-ar fi limitat să afirme că tratamentul diferit nu corespunde unei distincții relevante între situația societăților cotate și situația societăților necotate și nici nu și-ar fi precizat poziția cu privire la argumentele invocate în această privință de Bursa italiană, precum și de autoritățile italiene.

65 În cadrul celui de al patrulea motiv, Republica Italiană susține că decizia atacată este afectată de nemotivare în măsura în care Comisia reține incidența măsurii în cauză asupra concurenței intracomunitare. Comisia ar fi trebuit cel puțin să indice elementele specifice din care deduce că ar fi posibilă modificarea concurenței și că schimburile comerciale între piețele statelor membre ar putea fi afectate. În prezenta cauză, aceasta ar fi cu atât mai adevărat, întrucât întreprinderile în cauză își desfășoară activitatea în diferite sectoare economice și ajutoarele ar fi de o valoare foarte redusă. Comisia nu ar fi demonstrat că măsurile în cauză constituie un ajutor pentru funcționare și s-ar fi limitat la afirmații generale și aproximative. În plus, Republica Italiană subliniază că, în decizia atacată, Comisia nu examinează decât una dintre măsurile în litigiu, mai precis reducerea ratei impozitului prevăzută la articolul 11 din DL 269/2003, și că omite să examineze deducerea din valoarea impozabilă a costurilor de admitere la cota prevăzută la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003.

66 În final, în cadrul celui de al cincilea motiv, Republica Italiană reproșează Comisiei că s-a limitat să întemeieze incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piața comună pe împrejurarea că ar institui ajutoare pentru funcționare și în orice caz, că nu a motivat corespunzător cerințelor legale constatarea sa cu privire la incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piața comună.

67 Comisia contestă argumentele Republicii Italiene.

Aprecieria Tribunalului

68 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, întinderea obligației de motivare depinde de natura actului în cauză și de contextul în care acesta a fost adoptat. Motivarea trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea, pe de o parte, instanței comunitare să își exercite controlul de legalitate, iar pe de altă parte, persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii adoptate pentru a putea să își apere drepturile și să verifice dacă decizia este temeinică. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său,

precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectiv? (Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63, Hotărârea WestLB, punctul 63 de mai sus, punctele 278 și 279 și jurisprudența citată?). În special, Comisia nu este obligată să își precizeze poziția cu privire la toate argumentele invocate în fața sa de persoanele interesate. Este suficient să expună faptele și considerațiile juridice care au o importanță esențială în economia deciziei (a se vedea Hotărârea WestLB, punctul 63 de mai sus, punctul 280 și jurisprudența citată?).

69 Pe de altă parte, în prezența unei scheme de ajutoare, Comisia se poate limita să analizeze caracteristicile generale ale schemei de ajutor în cauză, fără a fi obligată să examineze fiecare caz particular de aplicare (Hotărârea Curții din 19 octombrie 2000, Italia și Sardegna Lines/Comisia, C-15/98 și C-105/99, Rec., p. I-8855, punctul 51, și Hotărârea Curții din 29 aprilie 2004, Grecia/Comisia, C-278/00, Rec., p. I-3997, punctul 24), pentru a verifica dacă această schemă conține ajutoare (Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, C-66/02, Rec., p. I-10901, punctul 91).

70 În lumina acestor principii trebuie să se analizeze dacă decizia atacată este motivată suficient cu privire la diferitele aspecte ale aprecierii Comisiei contestate de Republica Italiană.

Cu privire la nemotivare, întemeiat pe faptul că Comisia nu ar ținut seama de existența în ordinea juridică italiană a unei măsuri care prezintă caracteristici similare cu măsurile în cauză

71 În cadrul celui de al doilea motiv, Republica Italiană reproșează, în esență, Comisiei că nu și-a precizat poziția cu privire la pretinsa existență a unei continuități între una dintre cele două măsuri în cauză, mai precis reducerea de impozit prevăzută la articolul 11 din DL 269/2003, și Super DIT.

72 Cu titlu introductiv, trebuie să se sublinieze că referirea la Super DIT care ar prezenta o legătură juridică și temporală cu măsurile în cauză, apare în mod formal pentru prima dată în observațiile prezentate de Borsa italiana la 4 octombrie 2004, comentate de autoritățile italiene în scrisoarea din 30 noiembrie 2004. Potrivit autorităților italiene și Borsa italiana, măsurile în cauză se justifică în esență prin principiile generale ale sistemului fiscal italian datorită preexistenței Super DIT în ordinea juridică italiană.

73 Trebuie să se sublinieze totodată că, astfel cum susține Republica Italiană, Comisia a expus în decizia atacată motivele pentru care stimulentele fiscale prevăzute de DL 269/2003 ar conferi un avantaj selectiv în sensul articolului 87 alineatul (1) CE, fără a face referire la Super DIT.

74 Argumentarea invocată Republica Italiană nu poate fi valabilă.

75 În această privință, mai întâi, trebuie să se observe că, astfel cum susține în înscrisurile sale, Comisia nu s-a pronunțat niciodată cu privire la calificarea eventuală a Super DIT drept ajutor de stat, care nu a făcut obiectul unei notificări către Comisie potrivit articolului 88 alineatul (3) CE și care, fiind abrogat în 2001, ceea ce Republica Italiană nu contestă, nu a fost inclus în schema de ajutoare în cauză. Super DIT este numai menționat la articolul 11 din DL 269/2003, pentru a împiedica întreprinderile în cauză să beneficieze de avantaje fiscale duble.

76 În continuare, în ceea ce privește pretinsa cunoaștere de către Comisie a Super DIT în cadrul activității sale de supraveghere a aplicării normelor pe piața internă și examinarea Super DIT de către Consiliul Afaceri Economice și Financiare, trebuie să se constate, pe de o parte, că aceste două aspecte nu fac obiectul controlului ajutoarelor de stat și, pe de altă parte, că orice aparentă pasivitate a Comisiei față de o măsură care ar putea constitui un ajutor de stat este

lipsit? de semnifica?ie atunci când, precum în cauz?, o schem? de ajutoare nu i?a fost notificat? (a se vedea în acest sens Hot?rârea Cur?ii din 11 noiembrie 2004, Demesa ?i Territorio Histórico de Álava/Comisia, C?183/02 P ?i C?187/02 P, Rec., p. I?10609, punctul 52).

77 În plus, cunoa?terea de c?tre Comisie a Super DIT în detaliu ?i faptul c?, de?i a avut posibilitatea s? ini?ieze o procedur? oficial? de investigare, nu s?a pronun?at niciodat? cu privire la eventuala calificare a Super DIT drept ajutor de stat nu au niciun efect asupra no?iunii de ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE ?i nici asupra calific?rii drept ajutor nou sau existent în sensul Regulamentului nr. 659/1999.

78 În orice caz, presupunând chiar c? Super DIT ?i schema de ajutoare în cauz? se înscriu într?o logic? de continuitate ?i de extindere, faptul c? Comisia nu a intervenit în ceea ce prive?te Super DIT este irelevant, din moment ce regimul de ajutoare în discu?ie în prezenta cauz?, examinat independent de Super DIT, constituie un ajutor de stat (a se vedea în acest sens Hot?rârea Cur?ii din 7 iunie 1988, Grecia/Comisia, 57/86, 57/86, Rec., p. 2855, punctul 10, ?i Hot?rârea Cur?ii din 15 decembrie 2005, Unicredito Italiano, C?148/04, Rec., p. I?11137, punctul 105).

79 În sfâr?it, trebuie amintit c?, în conformitate cu jurispruden?a citat? la punctul 69 de mai sus, Comisia nu era obligat? s? î?i precizeze pozi?ia cu privire la toate argumentele invocate în fa?a sa de persoanele interesate. Era suficient s? expun? faptele ?i considera?iile juridice care au o importan?? esen?ial? în economia deciziei atacate (a se vedea de asemenea în acest sens Hot?rârea Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 60 ?i jurispruden?a citat?). În plus, Comisia nu era obligat? nici s? motiveze în mod detaliat decizia atacat? pentru a r?spunde la argumente pe care le considera nepertinente sau doar pu?in pertinente (a se vedea în acest sens Ordonan?a pre?edintelui Cur?ii din 29 aprilie 2005, Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, C?404/04 P?R, Rec., p. I?3539, punctul 37). Or, întrucât Super DIT nu f?cea parte din schema de ajutoare în cauz? ?i întrucât conformitatea sa cu normele în materie de ajutoare de stat nu a fost apreciat? de Comisie, nu avea o importan?? esen?ial? în economia deciziei atacate.

80 Prin urmare, nu se poate repro?a Comisiei c? nu a r?spuns în mod specific la afirma?ia potrivit c?reia m?surile în cauz? sunt susceptibile s? se înscrie într?o pretins? continuitate cu Super DIT ?i, astfel, s? se poat? justifica prin principiile generale ale sistemului fiscal italian.

81 Prin urmare, al doilea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate referitor la caracterul selectiv al m?surilor în cauz?

82 Comisia consacr? considerentele (26)-(32) ale deciziei atacate demonstr?rii existen?ei unui avantaj selectiv.

83 În primul rând, Comisia apreciaz? în considerentul (26) al deciziei atacate c? m?surile în cauz? introduc o derogare de la func?ionarea normal? a sistemului fiscal ?i creeaz? un avantaj exclusiv în beneficiul societ??ilor care sunt în m?sur? s? fie admise la cotare în scurta perioad? de aplicare a schemei de ajutoare, cu excep?ia întreprinderilor deja cotate, a celor care nu îndeplinesc condi?iile necesare pentru a fi cotate ?i a celor care decid s? nu fie cotate pe parcursul perioadei examinate.

84 În considerentele (27)-(32), Comisia explic? motivele pentru care această derogare nu se poate justifica având în vedere natura sistemului fiscal, în m?sura în care nu corespunde niciunei distinc?ii pertinente între situa?ia societ??ilor cotate pe o pia?? reglementat? ?i cea a societ??ilor necotate. Comisia precizeaz?, pe de o parte, c? reducerea ratei impozitului aplicabil? profiturilor

viitoare realizate de beneficiari, prevăzut la articolul 11 din DL 269/2003, nu este proporțional, întrucât aceste profituri nu au nicio legătură cu admiterea la cota a beneficiarilor, structura capitalului și celelalte caracteristici legate de cota, și, pe de altă parte, că deducerea din profitul imposibil, prevăzut la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003 constituie un ajutor excepțional întrucât se adaugă la deducerea normală a cheltuielilor. Pe de altă parte, scurta durată de aplicare a schemei de ajutoare, care implică excluderea de fapt a numeroși potențiali beneficiari, este, conform deciziei atacate, în contradicție cu obiectivul specific al promovării cotașii societăților.

85 În al doilea rând, Comisia subliniază în considerentul (30) al deciziei atacate că măsurile în cauză exercită un efect semnificativ asupra întreprinderilor de o anumită mărime și pot denatura concurența ameliorând poziția acestor întreprinderi în raport cu cea a întreprinderilor concurente neînregistrate în Italia. În plus, ea subliniază că, întrucât stimulentele în cauză sunt acordate prin sistemul fiscal, acestea sunt mai profitabile pentru întreprinderile italiene, pentru care facilitățile fiscale se aplică profiturilor realizate la nivel mondial, decât întreprinderilor străine, pentru care facilitățile fiscale se aplică numai profiturilor realizate în Italia. Comisia exclude totodată orice justificare prin natura sistemului fiscal, din moment ce schema de ajutoare constituie un ajutor excepțional care nu poate fi justificat în cadrul gestiunii normale a sistemului fiscal.

86 Din cuprinsul punctelor susmenționate reiese că în decizia atacată Comisia a expus în mod clar modul în care întreprinderile beneficiare ale măsurilor în cauză profită de un ajutor selectiv. În aceste împrejurări, aspectul celui de al treilea motiv, întemeiat pe nemotivare, trebuie respins.

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate în ceea ce privește incidența măsurilor în cauză asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale intracomunitare

87 Trebuie amintit că, deși Comisia este obligată să evoce în motivarea deciziei cel puțin împrejurările în care a fost acordat un ajutor, atunci când acestea permit să se demonstreze că ajutorul este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, ea nu este obligată să efectueze o analiză economică a situației reale a piețelor vizate, a cotei de piață a întreprinderilor beneficiare ale ajutoarelor, a poziției întreprinderilor concurente și a fluxului schimburilor comerciale dintre statele membre. În plus, în cazul ajutoarelor acordate ilegal, Comisia nu este obligată să demonstreze efectul real pe care aceste ajutoare l-au avut asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale dintre statele membre. În această situație, cerința respectivă ar determina astfel favorizarea statelor membre care plătesc ajutoare ilegale în detrimentul celor care notifică ajutoarele din stadiul de proiect (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 septembrie 2000, CETM/Comisia, T-55/99, Rec., p. II-3207, punctele 100-103, și Hotărârea Tribunalului Technische Glaswerke Ilmenau/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 215).

88 Având în vedere această jurisprudență, nu rezultă că în prezenta cauză Comisia nu a îndeplinit obligația care îi revine de a motiva în mod suficient partea deciziei atacate referitoare la incidența măsurilor în cauză asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale intracomunitare.

89 În această privință, Comisia consacră considerentele (34)-(37) ale deciziei atacate examinării efectului măsurilor în cauză asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale intracomunitare.

90 Mai întâi, Comisia subliniază că măsurile în cauză pot „denatura concurența dintre întreprinderi și schimburile comerciale dintre statele membre, având în vedere că societățile beneficiare pot opera pe piețe internaționale și pot desfășura activități comerciale și alte

activităţi economice pe pieţe caracterizate printr-o concurenţă puternică” [considerentul (34) al deciziei atacate].

91 În continuare, Comisia enumeră obiectivele financiare urmărite de societăţile care solicită să fie admise la cotaie, printre care creşterea şi diferenţierea surselor de finanţare, sporirea capacităţii financiare a acestora, obţinerea unei evaluări de piaţă, şi stabileşte că „[p]rin acordarea unui avantaj fiscal excepţional societăţilor care decid să fie cotate la bursă, regimul vizat ameliorează poziţia concurenţială şi capacitatea financiară a acestor societăţi faţă de concurenţii lor”, precizând că efectele descrise „pot favoriza beneficiarii italieni care operează pe pieţe pe care se efectuează schimburi comerciale intracomunitare” şi că, prin urmare, „schema afectează schimburile comerciale şi denaturează concurenţa” [considerentul (35) al deciziei atacate].

92 În sfârşit, Comisia precizează că „[c]ele [zece] societăţi admise la cotaie la bursele italiene aparţin unor sectoare diferite, toate deschise concurenţei internaţionale, pornind de la sectorul manufacturier până la servicii de utilitate publică”, şi apreciază că beneficiile facilităţilor fiscale acordate sunt substanţiale, fiind posibil să atingă până la 11,7 milioane de euro pentru fiecare beneficiar pe parcursul celor trei ani de aplicare a schemei de ajutoare [considerentul (36) al deciziei atacate].

93 Comisia concluzionează astfel în considerentul (37) al deciziei atacate că „denaturarea concurenţei cauzată de schema respectivă în diferitele sectoare de activitate ale beneficiarilor este semnificativă, ţinând seama faptul că aceştia au adeseori un rol principal în Italia în diferitele sectoare vizate, ceea ce justifică evaluarea negativă a schemei”.

94 Motivarea deciziei atacate permite, aşadar, Republicii Italiene şi instanţei comunitare să ia cunoştinţă de motivele pentru care Comisia a considerat că, în speţă, erau îndeplinite condiţiile de aplicare prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE, referitoare la incidenţa asupra schimburilor comerciale dintre statele membre şi la denaturarea concurenţei.

95 Această concluzie nu poate fi repusă în discuţie de afirmaţia Republicii Italiene potrivit căreia investigarea denaturării concurenţei şi a incidenţei măsurilor în cauză asupra schimburilor comerciale dintre statele membre nu ar fi avut ca obiect măsură prevăzută la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003. Este suficient să se amintească în această privinţă că, prin menţionarea efectelor „schemei”, considerentele (34)-(37) ale deciziei atacate reflectă în mod clar şi neechivoc faptul că raţionamentul Comisiei se aplică schemei de ajutoare în întregime şi, prin urmare, celor două măsuri în cauză.

96 Rezultă că aspectul celui de al patrulea motiv întemeiat pe nemotivarea deciziei atacate în ceea ce priveşte relevanţa măsurilor în cauză asupra concurenţei şi asupra schimburilor intracomunitare trebuie de asemenea respins.

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate în ceea ce priveşte incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piaţa comună?

97 Comisia consacră considerentele (39)-(45) ale deciziei atacate analizării compatibilităţii măsurilor în cauză cu piaţa comună.

98 Mai întâi, Comisia subliniază că această compatibilitate trebuie apreciată în lumina derogărilor prevăzute la articolul 87 alineatele (2) şi (3) CE [considerentul (39) al deciziei atacate] şi că autorităţile italiene nu au contestat în mod expres evaluarea acesteia, prezentată în decizia de deschidere a procedurii, potrivit căreia niciuna dintre aceste derogări nu este aplicabilă în cauză [considerentul (40) al deciziei atacate]. În continuare, ea afirmă că „avantajele acordate nu

au legătură cu vreo cheltuială sau au legătură cu cheltuieli neeligibile pentru acordarea de ajutoare în temeiul regulamentelor de exceptare pe categorii sau al liniilor directe comunitare” [considerentul (41) al deciziei atacate]. Comisia precizează în plus că derogările prevăzute la articolul 87 alineatul (2) și alineatul (3) literele (a), (b) și (d) CE nu sunt aplicabile în cauză [considerentele (42)-(44) ale deciziei atacate]. În sfârșit, în ceea ce privește în mod special articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE, Comisia subliniază că „[a]vantajele fiscale acordate prin scheme nu au legătură cu investiții specifice, cu crearea de locuri de muncă sau cu proiecte specifice” și că „[a]cestea constituie doar o reducere a cheltuielilor care trebuie suportate în mod normal de întreprinderile în cauză în cadrul activităților lor economice și, prin urmare, trebuie considerate ajutoare de stat pentru funcționare care sunt incompatibile cu piața comună” [considerentul (45) al deciziei atacate].

99 Or, în ceea ce privește în mod concret pretinsa obligație a Comisiei de a motiva în mod special concluzia sa potrivit căreia măsurile în cauză nu sunt compatibile cu piața comună în raport cu posibilitatea ca ajutoarele, deși ajutoare pentru funcționare, să poată fi justificate, trebuie amintit că, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 68 de mai sus, Comisia nu este obligată să se pronunțe cu privire la toate argumentele invocate de persoanele interesate. Este suficient să expună faptele și considerațiile juridice care au o importanță esențială în economia deciziei. În plus, conform jurisprudenței citate la punctul 79 de mai sus, Comisia nu este obligată nici să motiveze în mod detaliat decizia atacată pentru a răspunde la argumente pe care le consideră nepertinente sau doar puțin pertinente.

100 În această privință, este suficient să se sublinieze că, în considerentele (39)-(45) ale deciziei atacate, Comisia a menționat corespunzător cerințelor legale motivele esențiale pentru constatarea incompatibilității schemei de ajutoare cu piața comună și a indicat la punctul 46 din decizia atacată că, în ceea ce privește aceste ajutoare, nu este aplicabilă nicio derogare cu titlu de ajutoare pentru funcționare.

101 Se impune constatarea că motivarea deciziei atacate permite înțelegerea motivelor pentru care Comisia a exclus aplicarea derogărilor prevăzute la articolul 87 alineatele (2) și (3) CE și, mai precis, a motivelor pentru care a calificat măsurile în litigiu drept ajutoare pentru funcționare excluse din domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, iar nu drept ajutoare pentru investiții.

102 În lumina considerațiilor precedente, este necesară respingerea aspectului celui de al cincilea motiv întemeiat pe nemotivarea deciziei atacate în ceea ce privește incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piața comună.

3. *Cu privire la încălcarea articolului 87 CE*

103 Republica Italiană invocă încălcarea articolului 87 CE în ceea ce privește diferitele aspecte ale aprecierii de către Comisie a măsurilor în cauză, în cadrul celui de al treilea, al patrulea și al cincilea motiv. În cadrul celui de al treilea motiv, ea contestă existența unui avantaj acordat societăților cotate recent la bursă, precum și caracterul selectiv al acestui avantaj, în cadrul celui de al patrulea motiv, incidența măsurilor în cauză asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale intracomunitare și, în cadrul celui de al cincilea motiv, incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piața comună.

Cu privire la selectivitatea avantajului acordat societăților cotate recent la bursă

Argumentele părților

104 În cadrul celui de al treilea motiv, Republica Italiană susține că măsurile examinate nu au

caracter selectiv sau c? diferen?ierea efectuat? prin intermediul acestora se justific? prin natura sau prin structura sistemului fiscal.

105 Republica Italian? contest? observa?ia formulat? în considerentul (26) al deciziei atacate, potrivit c?reia caracterul selectiv al avantajului const? în faptul c? m?surile în cauz? derog? „de la func?ionarea normal? a sistemului fiscal ?i favorizeaz? anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri, întrucât reprezint? un regim specific de care nu pot beneficia decât societ???ile care sunt în m?sur? s? fie admise la cotate în cursul perioadei vizate de acest regim”. Ea consider? c?, având în vedere c? schema de ajutoare în cauz? vizeaz? toate societ???ile pe ac?iuni care ar putea fi în m?sur? s? fie înscrise la burs?, aceasta nu este selectiv?. Astfel, o schem? nou? de ajutoare s?ar adresa tocmai celor care îndeplinesc condi?iile prev?zute de aceasta la momentul intr?rii sale în vigoare ?i nu poate fi adresat? celor care nu îndeplinesc aceste condi?ii sau care le?au îndeplinit anterior.

106 Republica Italian? contest? de asemenea observa?ia formulat? în considerentul (26) al deciziei atacate, potrivit c?reia schema de ajutoare în cauz? nu ar fi justificabil? având în vedere natura sistemului fiscal italian, nu ar fi propor?ional?, în m?sura în care reducerea ratei impozitului se aplic? profiturilor viitoare realizate de beneficiarii care nu au nicio leg?tur? cu faptul c? ace?tia au fost admi?i la cotate, cu structura capitalului acestora ?i nici cu celelalte caracteristici asociate coterii la burs?, ?i nu ar fi justificabil? nici având în vedere obiectivele specifice ale acesteia, dat? fiind durata scurt? de aplicare, care o face în fapt inaccesibil? unui num?r mare de poten?iali beneficiari. În opinia Republicii Italiene, m?surile în cauz? instituie o diferen?iere inerent? logicii sistemului fiscal, întrucât corespund unei situa?ii, cea a societ???ilor cotate, care este diferit? din punct de vedere obiectiv de situa?ia societ???ilor care nu sunt cotate. Societ???ile cotate ar trebui s? fac? fa?? unor costuri importante care ar r?mâne în parte în sarcina acestora, întrucât ar putea fi nedeductibile pentru exerci?iul financiar în cursul c?ruia au fost efectuate, sau, de?i deductibile, deducerea lor ar determina o economie de impozit care nu poate dep???i rata impozitelor aplicabile profiturilor impozabile.

107 Hot?rârea Cur?ii din 8 noiembrie 2001, *Adria?Wien Pipeline ?i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke* (C?143/99, Rec., p. I?8365, punctele 41 ?i 42), ?i Hot?rârea Cur?ii din 13 februarie 2003, *Spania/Comisia* (C?409/00, Rec., p. I?1487, punctul 52), confirm?, în opinia Republicii Italiene, c? aplicarea unui tratament fiscal diferit societ???ilor cotate se situeaz? în logica sistemului ?i nu constituie un demers selectiv.

108 În ceea ce prive?te argumentul Comisiei potrivit c?ruia reducerea ratei impozitului prev?zut? la articolul 11 din DL 269/2003 nu ar fi legat? de costurile de admitere la cotate, ci de profiturile realizate de societ???i, Republica Italian? sus?ine c? ar fi posibil s? nu fi rezultat niciun profit, caz în care reducerea ratei nu ar avea nicio inciden?? real?, ?i c?, chiar dac? au fost realizate profituri, ar fi vorba cu siguran?? despre profituri mult reduse, dat fiind cheltuielile pe care le implic? admiterea la cotate în sine.

109 Prin urmare, afirma?ia Comisiei potrivit c?reia tratamentul diferen?iat „nu corespunde niciunei distinc?ii pertinente între situa?ia societ???ilor cotate ?i situa?ia societ???ilor necotate” [considerentul (27) al deciziei atacate] ar fi eronat? în drept.

110 Republica Italian? adaug? c?, pentru a evalua selectivitatea m?surilor în cauz?, ar trebui s? se compare nu situa?ia tuturor societ???ilor pe ac?iuni, ci mai curând numai situa?ia societ???ilor pe ac?iuni care ar putea fi susceptibile s? fie admise la cotate. În acest caz, ar fi evident c? m?surile în litigiu, întrucât sunt adresate f?r? nicio distinc?ie tuturor societ???ilor pe ac?iuni care ar putea fi susceptibile s? fie admise la cotate, nu fac nicio selec?ie „subiectiv?”.

111 În opinia Republicii Italiene, Comisia nu a ?inut seama în plus de coeren?a celor dou?

m?surii în cauz?, care se situeaz? în continuarea m?surilor precedente în materie de facilit??i fiscale în favoarea societ??ilor recent cotate, mai precis Super DIT.

112 Ea sus?ine de asemenea c? m?surile î?i p?streaz? caracterul neselectiv chiar dac? sunt temporare, cu atât mai mult cu cât limitarea în timp ar permite concilierea schemei de ajutoare în cauz? cu exigen?ele bugetare ale statului ?i s?ar putea explica ?i prin caracterul experimental al m?surii.

113 În ceea ce prive?te considerentul (28) al deciziei atacate, potrivit c?ruia deducerea costurilor de cotare, prev?zut? la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003, constituie de asemenea un ajutor excep?ional, întrucât se adaug? deducerii normale a cheltuielilor, Republica Italian? eviden?iaz? contradic?ia care afecteaz? decizia atacat? în m?sura în care Comisia, pe de o parte, afirm? c? m?sura respectiv? ar putea fi considerat? justificat? prin obiectivul specific al schemei de ajutoare ?i, pe de alt? parte, nu respect? aceast? justificare în raport cu cealalt? m?sur? în cauz?, mai precis reducerea de impozit prev?zut? la articolul 11 din DL 269/2003.

114 În ceea ce prive?te considerentul (30) al deciziei atacate, potrivit c?ruia m?surile în cauz? profit? în principal întreprinderilor italiene datorit? aplic?rii facilit??ilor fiscale pentru profiturile realizate la nivel mondial, Republica Italian? sus?ine c? selectivitatea unei m?suri trebuie apreciat? exclusiv prin compararea, pe de o parte, a situa?iilor pe care le are în vedere ?i, pe de alt? parte, a situa?iilor pe care le exclude, în timp ce pentru a stabili existen?a unui ajutor de stat nu este relevant s? fie comparate situa?ii avute în vedere de m?sura examinat?, pentru a se aprecia dac? ob?in din aceast? m?sur? avantaje având aceea?i importan?? sau de importan?? diferit?.

115 În sfâr?it, Republica Italian? subliniaz? c? nu poate fi interzis? orice alt? repercusiune a m?surilor în cauz? asupra societ??ilor beneficiare italiene ?i asupra societ??ilor beneficiare str?ine, întrucât este normal ca un sistem fiscal s? fie întemeiat pe regula universalit??ii impozit?rii ?i a avantajelor în ceea ce prive?te reziden?ii, precum ?i pe regula teritorialit??ii impozit?rii în ceea ce prive?te nereziden?ii (a se vedea în acest sens Hot?rârea Cur?ii din 14 februarie 1995, Schumacker, C?279/93, Rec., p. I?225, punctele 31, 32 ?i 34, ?i Hot?rârea Cur?ii din 14 septembrie 1999, Gschwind, C?391/97, Rec., p. I?5451, punctele 21-24).

116 Comisia contest? argumentele Republicii Italiene.

Aprecieria Tribunalului

117 Articolul 87 alineatul (1) CE interzice ajutoarele de stat care „favorizeaz? anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri”, cu alte cuvinte ajutoarele selective (Hot?rârea Cur?ii din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 94). Cu toate acestea, potrivit unei jurispruden?e constante, no?iunea de ajutor de stat nu are în vedere m?surile de stat care introduc o diferen?iere între întreprinderi ?i sunt, prin urmare, *a priori* selective, dac? aceast? diferen?iere rezult? din natura sau din economia sistemului din care fac parte (Hot?rârea Cur?ii din 29 aprilie 2004, ??rile de Jos/Comisia, C?159/01, Rec., p. I?4461, punctul 42, ?i Hot?rârea Cur?ii din 6 septembrie 2006, Portugalia/Comisia, C?88/03, Rec., p. I?7115, punctul 52 ?i jurispruden?a citat?).

118 În consecin?? trebuie s? se verifice mai întâi dac? m?surile de reducere a ratei impozitului în cauz? au caracter *a priori* selectiv ?i, dac? este cazul, s? se examineze în continuare dac?, conform sus?inerilor Republicii Italiene, aceste m?surii se justific? prin natura ?i economia sistemului fiscal italian.

– Cu privire la caracterul *a priori* selectiv al măsurilor în cauză

119 În ceea ce privește aprecierea condiției selectivității, care este o condiție constitutivă a noțiunii de ajutor de stat, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că articolul 87 alineatul (1) CE impune să se determine dacă, în cadrul unui anumit regim juridic, o măsură națională este de natură să favorizeze anumite întreprinderi în raport cu altele care s-ar afla, față de obiectivul urmărit de regimul respectiv, într-o situație de fapt și de drept comparabilă (a se vedea Hotărârea Spania/Comisia, punctul 107 de mai sus, punctul 47, și Hotărârea Portugalia/Comisia, punctul 117 de mai sus, punctul 54 și jurisprudența citată).

120 Or, în cauză, selectivitatea avantajului fiscal prevăzut la articolul 1 alineatul 1 litera d) și la articolul 11 din DL 269/2003 reiese din diferite elemente. Mai întâi, dreptul la reducerea ratei impozitului pe profit în cei trei ani succesivi exercițiului financiar în cursul căruia a avut loc cotarea, precum și dreptul la deducerea din profitul impozabil a unei sume egale cu cheltuielile de cotare nu sunt recunoscute decât întreprinderilor recent cotate pe o piață reglementată. În continuare, aceste întreprinderi, mai precis societățile pe acțiuni recent cotate, trebuie să fie admise la cotarea oficială a unei piețe reglementate în cursul perioadei cuprinse între 2 octombrie 2003, data intrării în vigoare a DL 269/2003, și 31 decembrie 2004, data limită pentru prima cotare conform articolului 11 din DL 269/2003. Astfel, măsurile în cauză profită numai întreprinderilor care realizează operațiunile vizate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 97), în scurtă perioadă de 15 luni de aplicare a schemei de ajutoare (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Tribunalului din 6 martie 2002, Diputación Foral de Álava și alții/Comisia, T-92/00 și T-103/00, Rec., p. II-1385, punctul 49). Astfel, orice altă întreprindere este exclusă de la beneficiile schemei de ajutoare, fie că sunt societățile deja cotate sau cele care nu îndeplinesc și nu pot îndeplini condițiile necesare pentru a fi cotate în cursul perioadei vizate de schema de ajutoare. În această privință, trebuie să se mai precizeze că, astfel cum reiese din considerentul (18) al deciziei atacate și astfel cum a susținut și Comisia în repetate rânduri în înscrisurile sale, fărâ a fi contrazisă de Republica Italiană, scurtă perioadă prevăzută de schema de ajutoare este în esență comparabilă cu durata necesară pentru proiectarea, inițierea și finalizarea admiterii la cotare, ținând seama de dispozițiile care o reglementează, care impun condiții stricte ce trebuie respectate de întreprinderile interesate să fie cotate. Prin urmare, avantajele acordate de măsurile în cauză, astfel cum Republica Italiană a recunoscut în ȋedință, erau *de facto* accesibile numai pentru întreprinderile care inițiaseră deja procedura de cotare, celor care intenționaseră cel puțin să o facă sau celor care erau pregătite să deruleze această inițiativă într-un termen foarte scurt.

121 În măsura în care societățile admise la cotare în cursul perioadei vizate de schema de ajutoare beneficiază de facilități fiscale – mai precis reducerea ratei impozitului pe profit și deducerea din profitul impozabil, care se adaugă la deducerea normală, a costurilor legate de cotare – de care nu pot beneficia întreprinderile care nu realizează operațiuni precum cele vizate prin aceste măsuri, ele profită de avantaje la care nu ar fi avut dreptul în cadrul aplicării normale a regimului fiscal. Astfel, măsurile în cauză sunt selective.

122 În plus, măsurile în cauză sunt selective întrucât favorizează în fapt societățile înregistrate în Italia în raport cu cele care nu sunt înregistrate în acest stat (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Curții din 14 iulie 1983, Comisia/Italia, 203/82, Rec., p. 2525). Astfel, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia la punctul 30 din decizia atacată, stimulentele fiscale acordate prin derogare de la tratamentul fiscal normal în favoarea tuturor întreprinderilor impozabile în Italia care sunt admise la cotare pe o piață reglementată profită în principal societăților înregistrate în Italia. Pe de altă parte, în ceea ce le privește pe acestea, facilitățile fiscale se aplică pentru profiturile realizate la nivel mondial, în timp ce pentru societățile străine aceste facilități nu

se aplică decât profiturilor realizate în Italia.

123 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție de argumentul Republicii Italiene potrivit căruia selectivitatea unei măsuri trebuie apreciată exclusiv prin compararea, pe de o parte, a situațiilor pe care le are în vedere și, pe de altă parte, a situațiilor pe care le exclude, iar nu prin compararea între ele a situațiilor avute în vedere de măsura examinată. În această privință, trebuie amintit că articolul 87 alineatul (1) CE urmărește să interzică orice ajutor de natură să favorizeze „anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri” și definește un ajutor în funcție de efectele sale. Prin urmare, astfel cum subliniază în mod întemeiat Comisia, nimic nu se opune ca o măsură deja limitată la anumite subiecte determinate – în cauză, societățile cotate la bursă – să avantajeze într-o măsură mai largă anumiți beneficiari – în cauză, societățile italiene, pentru care facilitățile fiscale se aplică profiturilor realizate la nivel mondial – decât alte societăți, care sunt și ele beneficiare ale schemei de ajutoare, mai precis societățile străine pentru care facilitățile fiscale se aplică numai profiturilor realizate în Italia.

124 Din considerațiile precedente rezultă că măsurile în cauză favorizează „anumite întreprinderi” în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă diferențierea introdusă prin aceste măsuri se justifică prin natura sau economia generală a sistemului fiscal din care fac parte.

– Cu privire la justificarea măsurilor în cauză prin natura și economia generală a sistemului fiscal italian

125 În această privință, trebuie să se precizeze că, în cazul în care o astfel de diferențiere este întemeiată pe alte obiective decât cele urmărite de sistemul general, se consideră că măsura în cauză îndeplinește în principiu condiția selectivității prevăzută la articolul 87 alineatul (1) CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 iulie 1974, Italia/Comisia, 173/73, Rec., p. 709, punctul 33, și Hotărârea Curții Adria-Wien Pipeline și Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, punctul 107 de mai sus, punctul 49). Pe de altă parte, revine statului membru care a introdus o astfel de diferențiere între întreprinderi în materie de sarcini fiscale obligația de a demonstra că aceasta se justifică prin natura și economia sistemului în cauză (Hotărârea Țările de Jos/Comisia, punctul 117 de mai sus, punctul 43).

126 În opinia Republicii Italiene, reducerea de impozit constituia un stimulent fiscal pentru cotarea societăților vizate de schema de ajutor în cauză, ținând seama de faptul că orice societate care intenționa să fie admisă la cotare la bursă sau pe o altă piață reglementată trebuia să suporte costuri importante. Prin urmare, aceste măsuri ar corespunde unei situații speciale a societăților care intenționau să fie admise la cotare, care ar fi diferit în mod obiectiv de cea a celorlalte societăți.

127 În această privință, Comisia precizează în considerentul (27) al deciziei atacate că măsurile în cauză nu corespund niciunei distincții pertinente din punct de vedere fiscal între situația societăților cotate la bursă sau pe o altă piață reglementată și cea a societăților necotate.

128 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă în mod întemeiat Comisia a exclus existența oricărei corespondențe între măsurile în cauză și o situație obiectivă specifică a beneficiarilor acestora.

129 Din această perspectivă, este necesară examinarea separată a celor două măsuri.

130 Pe de o parte, astfel cum subliniază în mod întemeiat Comisia în considerentul (27) al deciziei atacate, întrucât facilitățile fiscale prevăzute la articolul 11 din DL 269/2003 au fost acordate cu ocazia admiterii la cotare, ele se aplică profiturilor viitoare realizate de întreprinderile

beneficiare, care nu au nicio legătură cu faptul că beneficiarii au fost admisi la cotare, nici cu cheltuielile suportate în urma operațiunii de admitere la cotare, nici cu orice alt pretins dezavantaj rezultat din această situație specială. În plus, având în vedere durata scurtă de aplicare, schema de ajutoare nu se justifică nici în raport cu obiectivele sale specifice, mai precis promovarea coterii întreprinderilor, deoarece exclude *de facto* numeroși potențiali beneficiari.

131 De altfel, Republica Italiană nu a dovedit nicio legătură între caracteristicile specifice societăților admise la cotare – și în special preținsele dezavantaje care ar rezulta din cotare, în ceea ce privește accesul pe piața de capital și cheltuielile de organizare – și măsurile respective.

132 Prin urmare, presupunând chiar că societățile cotate ar putea avea caracteristici diferite de cele ale societăților necotate, în special, în ceea ce privește accesul pe piața de capital și cheltuielile de organizare, trebuie să se considere că facilitățile fiscale prevăzute la articolul 11 din DL 269/2003 nu au nicio legătură cu aceste caracteristici.

133 Pe de altă parte, astfel cum subliniază Comisia în mod întemeiat în considerentul (28) al deciziei atacate, deducerea din profitul impozabil prevăzută la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003, care se adaugă la deducerea normală a cheltuielilor, constituie de asemenea un ajutor excepțional. Or, presupunând chiar că ar putea fi considerat justificat de obiectivul specific al promovării coterii societăților urmărit de schema de ajutor, totuși nu este mai puțin adevărat că, încă o dată, astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, datorită duratei scurte de aplicare, ea este în contradicție cu obiectivul respectiv, deoarece exclude în fapt numeroși potențiali beneficiari.

134 În plus, contrar susținerilor Republicii Italiene, în decizia atacată nu există nicio contradicție în faptul că aparent Comisia ar fi exclus orice posibilitate de justificare întemeiată pe natura sau pe economia sistemului pentru stimulentele fiscale prevăzute la articolul 11 din DL 269/2003 [considerentul (27) al deciziei atacate], recunoscând în schimb posibilitatea unei justificări pentru stimulentele fiscale prevăzute la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003 [considerentul (28) al deciziei atacate].

135 În această privință, în mod întemeiat, Comisia exclude de la bun început în ceea ce privește prima măsură, orice posibilitate de justificare, din moment ce măsura respectivă nu este legată de nicio situație specifică proprie societăților admise la cotare, iar în ceea ce privește cea de a doua măsură, exclude orice justificare în prezenta cauză, după ce a subliniat că, eventual, o astfel de măsură s-ar fi putut justifica, din moment ce este legată de cheltuielile de cotare la bursă.

136 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că articolul 87 alineatul (1) CE nu a fost încălcat de Comisie prin aprecierea că măsurile în cauză favorizează „anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri” și că, în lipsa unei legături directe între măsurile respective și obiectivul schemei de ajutoare, acestea nu se înscriu în natura și economia sistemului fiscal italian.

137 Această concluzie nu poate fi infirmată de pretinsa coerență, invocată de Republica Italiană, între măsurile în cauză și măsurile anterioare similare, mai precis Super DIT.

138 În această privință, Republica Italiană nu a dovedit existența unei astfel de coerențe.

139 Mai întâi, trebuie să se sublinieze că există o întrerupere a continuității între cele două scheme, întrucât Super DIT a fost abrogat în 2001, deși continua să fie aplicat tranzitoriu societăților care, la data de 30 iunie 2001, executaseră operațiuni de majorare a capitalului, iar măsurile în cauză au fost introduse în octombrie 2003.

140 În plus, domeniul de aplicare al celor două scheme este complet diferit. Super DIT prevedea reduceri ale ratei impozitului aplicabil numai profitului obișnuit al majorității capitalului investit pentru societățile ale căror titluri de participare sunt admise la cotație pe o piață reglementată pentru cele trei perioade de impozitare succesive primei cotații. Astfel cum subliniază Comisia, Super DIT ar viza atenuarea penalizării aportului de capital nou de risc cu ocazia operațiunilor de cotație al căror tratament fiscal este mai puțin favorabil decât finanțarea prin împrumut. În schimb, măsurile în cauză prevăd, pe de o parte, reduceri ale ratei impozitului aplicabil profitului global și, pe de altă parte, o deducere a costurilor de admitere la cotație, care se adaugă la deducerea obișnuită.

141 Indiferent de situație, presupunând chiar că cele două măsuri succesive se înscriu într-o logică de continuitate și de extindere, acest aspect nu ar fi suficient, în sine, pentru a dovedi că măsurile în cauză se înscriu în natura și economia sistemului, având în vedere că, astfel cum s-a constatat la punctul 75 de mai sus, Comisia nu s-a pronunțat cu privire la eventualul caracter de ajutor de stat al Super DIT.

142 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul Republicii Italiene întemeiat, în esență, pe coerența tratamentului diferențiat între rezidenți și nerezidenți cu sistemul fiscal intern, trebuie amintit că în speță efectele măsurilor în cauză nu rezultă din determinarea bazei impozabile în sine și, prin urmare, a modalităților diferențiate de impozitare, a căror coerență a fost subliniată de Republica Italiană. Astfel cum susține în mod întemeiat Comisia, aceste efecte rezultă mai curând din decizia de a lega profiturile în cauză de baza impozabilă, ceea ce reprezintă o alegere străină de logica sistemului fiscal. Cu alte cuvinte, avantajele, care vizează în principiu promovarea cotației pe o piață reglementată, se aplică bazei impozabile, care nu are nimic comun cu faptul cotației la bursă. În consecință, deși avantajul își găsește originea în admiterea la cotație, schema de ajutor înseamnă, în practică, acordarea unui avantaj diferit în funcție de faptul că beneficiarul este stabilit în principal în Italia sau în străinătate.

143 Din considerentele precedente rezultă că al treilea motiv trebuie respins întrucât este întemeiat pe o încălcare a articolului 87 alineatul (1) CE.

Cu privire la incidența măsurilor în cauză asupra schimburilor comerciale intracomunitare și asupra concurenței

Argumentele părților

144 În cadrul celui de al patrulea motiv, Republica Italiană contestă analiza realizată de Comisie în ceea ce privește cele două condiții referitoare la atingerea adusă concurenței și la afectarea comerțului intracomunitar.

145 Potrivit Republicii Italiene, o atingere adusă concurenței este, prin definiție, o modificare a echilibrului concurențial existent, mai precis un efect care nu poate fi apreciat decât pentru o anumită durată. Comisia nu ar fi precizat motivele pentru care, în pofida duratei scurte și a valorii reduse, măsurile în litigiu aveau totuși în sine capacitatea de a modifica echilibrul concurențial în mod permanent. În această privință, Republica Italiană invocă jurisprudența potrivit căreia un ajutor de o valoare relativ scăzută poate avea o incidență asupra schimburilor „atunci când sectorul în care operează întreprinderea care beneficiază de ajutor se caracterizează printr-o concurență puternică”, pentru a concluziona că Comisia are obligația de a efectua o analiză,

chiar sintetizat?, a sectoarelor în care ar putea opera diferiții beneficiari ai măsurilor în cauză și ai situației concurențiale existente în aceste sectoare, ceea ce lipsește în mod absolut în cauză.

146 Deși se impunea o analiză economică, Comisia s-ar fi limitat la afirmații generale, fără a face distincție între sectoarele comunitare și cele care sunt numai de interes național, cu toate că a recunoscut că anumiți beneficiari ar putea opera în sectoare de interes național.

147 În plus, Comisia nu ar fi demonstrat că măsurile în cauză constituie ajutoare pentru funcționare. Dimpotrivă, prin aceste măsuri se urmărea, în opinia Republicii Italiene, să se favorizeze consolidarea patrimoniului societăților în urma admiterii acestora la cotaie. Prin urmare, fiind vorba despre măsuri structurale, iar nu despre ajutoare pentru gestiunea curentă, presupusa incidență a acestora asupra concurenței ar fi trebuit analizată în mod corespunzător de către Comisie.

148 În ceea ce privește în mod special denaturarea concurenței în sine, Republica Italiană susține că în raport cu beneficiarii schemei de ajutor examinate în decizia atacată, mai precis operatorii cei mai importanți de pe piață, avantajul fiscal, care poate reprezenta o economie totală de 11,7 milioane de euro pentru cei trei ani de aplicare a ratei reduse, nu este de natură să aibă o incidență substanțială asupra poziției concurențiale față de cifra de afaceri a acestor întreprinderi, cu excepția cazului în care se efectuează o anchetă mai aprofundată, situație care nu se regăsește în cauză.

149 În sfârșit, întrucât prin reducerea ratei s-ar urmări instituirea unei egalități între societățile recent admise la cotaie, care suportă costuri ridicate, și societățile necotate și neadmise la cotaie, această reducere nu ar prezenta avantaje pentru societățile admise la cotaie și nu ar determina astfel nicio denaturare a concurenței.

150 Comisia contestă argumentele Republicii Italiene.

Aprecieria Tribunalului

151 Articolul 87 alineatul (1) CE interzice ajutoarele care afectează schimburile comerciale dintre statele membre și denaturează sau amenință să denatureze concurența.

152 În cadrul aprecierii asupra acestor două condiții, Comisia nu este obligată să demonstreze impactul real al ajutoarelor asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și o denaturare efectivă a concurenței, ci numai să analizeze dacă aceste ajutoare sunt susceptibile să afecteze aceste schimburi și să denatureze concurența (a se vedea Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctul 111 și jurisprudența citată).

153 În special, atunci când un ajutor acordat de un stat membru consolidează poziția unei întreprinderi în raport cu alte întreprinderi concurente în schimburile intracomunitare, acestea din urmă trebuie considerate ca fiind influențate de ajutor. Prin urmare, nu este necesar ca întreprinderile beneficiare să participe ele însele la schimburile intracomunitare. Astfel, atunci când un stat membru acordă un ajutor unei întreprinderi, activitatea internă poate fi menținută sau majorată, cu consecința că șansele întreprinderilor stabilite în alte state membre de a pătrunde pe piața acestui stat membru sunt diminuate. În plus, consolidarea unei întreprinderi care nu participase până în acel moment la schimburi comerciale intracomunitare o poate pune într-o situație care îi permite să pătrundă pe piața unui alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 115 și 117 și jurisprudența citată).

154 Chiar un ajutor de o importanță relativ redusă este de natură să afecteze schimburile

comerciale dintre statele membre atunci când sectoarele în care operează întreprinderile beneficiare se caracterizează printr-o concurență puternică (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 1998, *Vlaams Gewest/Comisia*, T-214/95, Rec., p. II-717, punctul 49).

155 Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante, din moment ce o autoritate publică favorizează o întreprindere care își desfășoară activitatea într-un sector caracterizat printr-o concurență intensă, acordându-i un ajutor, există o denaturare a concurenței sau un risc de denaturare a acesteia. În cazul în care avantajul este redus, concurența este denaturată într-o măsură redusă, dar este totuși denaturată. Or, interdicția prevăzută la articolul 87 alineatul (1) CE se aplică oricărui ajutor care denaturează sau amenință să denatureze concurența, indiferent de valoarea acestuia, în măsura în care afectează schimburile comerciale dintre statele membre (Hotărârea *Vlaams Gewest/Comisia*, punctul 154 de mai sus, punctul 46).

156 Din considerentele (34)-(36) ale deciziei atacate rezultă că, potrivit jurisprudenței citate anterior, Comisia a examinat dacă măsurile în cauză pot denatura concurența și pot afecta schimburile comerciale dintre statele membre. În opinia acesteia, măsurile în cauză ameliorează poziția concurențială și capacitatea financiară a societăților beneficiare, care pot opera pe piețe internaționale și pe piețe caracterizate printr-o concurență intensă, ceea ce în plus poate favoriza beneficiarii italieni care operează pe piețele pe care se efectuează schimburi intracomunitare. Comisia precizează de asemenea că societățile beneficiare aparțin unor sectoare diferite, toate deschise concurenței internaționale, pornind de la sectorul manufacturier până la servicii de utilitate publică, și că beneficiul facilităților fiscale este substanțial, fiind posibil să atingă până la 11,7 milioane de euro pentru fiecare beneficiar în cursul celor trei ani de aplicare a schemei de ajutoare.

157 Or, contrar susținerilor Republicii Italiene, Comisia nu era obligată să demonstreze o atingere „permanentă” adusă concurenței și nici să efectueze o anchetă mai aprofundată privind incidența substanțială a măsurilor în cauză asupra poziției concurențiale a beneficiarilor și cu atât mai puțin în funcție de cifra de afaceri a acestora. Astfel, jurisprudența nu impune ca denaturarea concurenței sau amenințarea unei astfel de denaturări și afectarea schimburilor intracomunitare să fie semnificative sau substanțiale (Hotărârea *Diputación Foral de Álava și alții/Comisia*, punctul 120 de mai sus, punctul 78). Pe de altă parte, astfel cum s-a arătat la punctele 155 și 156 de mai sus, împrejurarea evocată de Republica Italiană privind importanța redusă a ajutorului nu este relevantă în cauză, întrucât întreprinderile beneficiare operează în sectoare deschise concurenței.

158 În plus, astfel cum s-a arătat deja la punctul 87 de mai sus, în ceea ce privește un ajutor care nu a fost notificat Comisiei, decizia de constatare a incompatibilității acestui ajutor cu piața comună nu trebuie să fie întemeiată în mod obligatoriu pe demonstrarea efectului real al acestui ajutor asupra concurenței sau asupra schimburilor comerciale dintre statele membre.

159 În plus, contrar susținerilor Republicii Italiene, nici faptul că anumite întreprinderi beneficiare pot opera pe piețe care sunt numai de interes național nu i-ar impune Comisiei efectuarea unei evaluări detaliate.

160 Indiferent de situa?ie, astfel cum s?a ar?tat la punctul 69 de mai sus, în cazul unei scheme de ajutoare, Comisia se poate limita la studierea caracteristicilor generale ale schemei în cauz?, f?r? a fi obligat? s? analizeze fiecare caz de aplicare în parte pentru a verifica dac? aceast? schem? con?ine elementele unui ajutor. Împrejurarea c?, dac? este cazul, ea profit? ?i beneficiarilor care nu opereaz? decât pe pie?e de interes na?ional nu repune în discu?ie aceast? constatare, suficient? în vederea aplic?rii articolului 87 alineatul (1) CE unei scheme de ajutoare (a se vedea în acest sens ?i prin analogie Hot?rârea din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, punctul 69 de mai sus, punctele 91 ?i 92 ?i jurispruden?a citat?).

161 În ceea ce prive?te argumentul Republicii Italiene întemeiat pe faptul c? reducerea ratei impozitului ar viza, în esen??, neutralizarea dezavantajului pe care întreprinderile beneficiare l?ar suporta în urma cota?rii lor, trebuie s? se sublinieze c? faptul c? m?surile de stat în cauz? urm?resc s? compenseze costurile suplimentare pe care întreprinderile beneficiare le?ar fi suportat în urma admitterii lor la cota?are nu poate s? le exclud? de la calificarea drept ajutoare de stat în sensul articolului 87 CE (a se vedea în acest sens Hot?rârea Cur?ii din 5 octombrie 1999, Fran?a/Comisia, C?251/97, Rec., p. I?6639, punctul 47).

162 În sfâr?it, în ceea ce prive?te distinc?ia pe care Republica Italian? încearc? s? o stabileasc? între ajutoarele pentru func?ionare ?i ajutoarele structurale, trebuie s? se sublinieze c?, în conformitate cu jurispruden?a citat? la punctele 152-155 de mai sus, aceast? distinc?ie este lipsit? de relevan?? pentru examinarea prezentului motiv. Astfel, orice acordare de ajutoare unei întreprinderi care î?i exercit? activit??ile pe pia?a comunitar? este susceptibil? s? provoace denatur?ri ale concuren?ei ?i s? afecteze schimburile comerciale dintre statele membre (Hot?rârea Diputación Foral de Álava ?i al?ii/Comisia, punctul 120 de mai sus, punctul 72).

163 În consecin?ă, al patrulea motiv trebuie de asemenea respins ca neîntemeiat, întrucât este întemeiat pe înc?lcarea articolului 87 alineatul (1) CE.

Cu privire la calificarea m?surilor în cauz? drept ajutoare pentru func?ionare ?i incompatibilitatea acestora cu pia?a comun?

Argumentele p?r?ilor

164 Republica Italian? contest? aprecierea Comisiei privind incompatibilitatea schemei de ajutoare cu pia?a comun?.

165 În primul rând, ea sus?ine c?, presupunând chiar c? m?surile în cauz? constituie ajutoare pentru func?ionare, aceasta nu ar împiedica includerea acestora în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE. În aceast? privin?ă, Republica Italian? invoc? de asemenea Decizia 2000/410/CE a Comisiei din 22 decembrie 1999 privind schema de ajutoare pe care Fran?a inten?ioneaz? s? o pun? în aplicare în favoarea sectorului portuar francez (JO 2000, L 155, p. 52), în care Comisia a recunoscut legalitatea unui ajutor pentru func?ionare pe baza unor împrejur?ri – precum impactul economic limitat al ajutorului, împrejurarea c? beneficiarii erau întreprinderi mici ?i mijlocii ?i lipsa obiec?iilor din partea ter?ilor interesa?i – care ar fi prezente ?i în prezenta cauz?. Comisia ar fi trebuit, a?adar, s? recunoasc? legalitatea schemei de ajutoare în cauz? sau cel pu?in s? î?i motiveze în mod specific concluzia privind incompatibilitatea acesteia cu pia?a comun?, care nu poate fi întemeiat? pe calificarea acesteia ca ajutor pentru func?ionare.

166 În al doilea rând, Republica Italiană susține că măsurile în cauză constituie în toate situațiile ajutoare pentru investiții, întrucât cotarea la bursă presupune cheltuieli inerente unei operațiuni de consolidare patrimonială și structurală a societății beneficiare și, prin urmare, costuri cu efect durabil, mai precis investiții.

167 În al treilea rând, Republica Italiană consideră că obiectivul urmărit de măsurile în cauză, și anume sporirea și promovarea cotelor la bursă, este un obiectiv specific al politicii economice susceptibil să facă obiectul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE.

168 Comisia contestă argumentele Republicii Italiene.

Aprecierea Tribunalului

169 Trebuie amintit că, în scopul aplicării articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, Comisia se bucură de o largă putere de apreciere, a cărei exercitare implică evaluări complexe de ordin economic și social, care trebuie să fie efectuate într-un context comunitar. Controlul juridic aplicat exercitării acestei puteri de apreciere se limitează la verificarea respectării normelor de procedură și de motivare, precum și la controlul exactității materiale a faptelor reținute și al absenței erorilor de drept, a erorilor vătătoare în aprecierea faptelor sau a abuzului de putere (a se vedea Hotărârea Curții din 29 aprilie 2004, Italia/Comisia, C-372/97, Rec., p. I-3679, punctul 83 și jurisprudența citată).

170 În plus, din jurisprudență rezultă că legalitatea unei decizii a Comisiei prin care se constată că un ajutor nou nu îndeplinește condițiile de aplicare a acestei derogări trebuie apreciat numai în cadrul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, iar nu în funcție de o practică decizională anterioară a Comisiei, presupunând că aceasta din urmă este dovedită (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 30 septembrie 2003, Freistaat Sachsen și alții/Comisia, C-57/00 P și C-61/00 P, Rec., p. I-9975, punctele 52 și 53, și Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Regione autonoma della Sardegna/Comisia, T-171/02, Rec., p. II-2123, punctul 177).

171 În prezenta cauză, în considerentul (45) al deciziei atacate, Comisia a reținut calificarea măsurilor în cauză drept ajutoare pentru funcționare care nu fac obiectul derogării prevăzute la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE referitoare la dezvoltarea anumitor activități sau anumitor regiuni economice și care sunt, prin urmare, incompatibile cu piața comună, precizând că „[a]vantajele fiscale acordate prin schema în cauză nu au legătură cu investiții specifice, pentru crearea de locuri de muncă sau pentru proiecte specifice”.

172 Or, o astfel de constatare nu poate fi considerată ca fiind afectată de o eroare vătătoare de apreciere. Astfel, măsurile în cauză nu vizează să favorizeze dezvoltarea anumitor activități sau anumitor regiuni economice, ci simpla reducere a cheltuielilor suportate în mod normal de întreprinderile în cauză în cadrul activităților lor economice.

173 În ceea ce privește mai întâi eventualitatea ca schema de ajutoare, chiar ca ajutor pentru funcționare, să poată fi considerată, astfel cum pretinde Republica Italiană, ca fiind compatibilă cu piața comună, trebuie amintit că ajutoarele pentru funcționare nu intră în principiu în domeniul de aplicare al articolului 87 alineatul (3) CE, întrucât denaturează condițiile de concurență în sectoarele în care sunt acordate, fără a fi totuși capabile, prin însăși natura lor, să atingă unul dintre obiectivele stabilite prin această dispoziție (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 8 iunie 1995, Siemens/Comisia, T-459/93, Rec., p. II-1675, punctul 48 și jurisprudența citată).

174 Aceste ajutoare nu pot fi considerate compatibile cu piața comună decât în cazuri excepționale. Or, astfel cum rezultă din dosar și din decizia atacată, aceste cazuri excepționale

nu sunt prezente în cauză? și nici nu au fost invocate de autoritățile italiene, care aveau obligația de a furniza toate elementele susceptibile să permită Comisiei să verifice îndeplinirea condițiilor pentru derogarea solicitată (a se vedea în acest sens Hotărârea Regione autonoma della Sardegna/Comisia, punctul 170 de mai sus, punctul 129, și jurisprudența citată). Pe de altă parte, această constatare nu poate fi repusă în discuție de practica decizională anterioară a Comisiei, presupunând că aceasta din urmă este dovedită, astfel cum rezultă din jurisprudența citată la punctul 170 de mai sus.

175 În continuare, în ceea ce privește pretinsa natură de ajutor pentru investiții a măsurilor în cauză, Comisia a exclus în mod întemeiat această calificare, astfel cum s-a arătat la punctul 171 de mai sus, având în vedere faptul că avantajele fiscale acordate nu au legătură cu investiții specifice, pentru crearea de locuri de muncă sau pentru proiecte specifice. De altfel, este necesar să se constate că Republica Italiană nu a furnizat niciun element în susținerea afirmațiilor sale privind această calificare.

176 În sfârșit, în ceea ce privește faptul că măsurile s-ar putea justifica drept măsuri prin care se urmărește sporirea și promovarea cotelor la bursă, trebuie să se distingă aprecierea privind reducerea de impozit, prevăzută la articolul 11 din DL 269/2003, de cea privind deducerea din profitul impozabil a costurilor de cotare care se adaugă deducerii normale a acelorași costuri, prevăzută la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003.

177 Întrucât reducerea de impozit are legătură cu profiturile globale ale beneficiarilor, ea nu este direct legată de costurile cotelor sau de alte pretense dezavantaje rezultate din admiterea la cotare. În consecință, nu poate fi calificată în niciun caz drept măsură prin care se urmărește sporirea și promovarea cotelor la bursă. Prin urmare, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere în această privință.

178 În schimb, în măsura în care este legată de costurile inerente cotelor, deducerea din profitul impozabil, prevăzută la articolul 1 alineatul 1 litera d) din DL 269/2003, ar putea fi considerată în principiu ca urmărind promovarea cotelor la bursă. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă s-a săvârșit de către Comisie o eroare vădită de apreciere prin afirmarea faptului că măsura respectivă nu urmărește un obiectiv susceptibil să fie avut în vedere la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE.

179 În această privință, trebuie amintit că, pentru aplicarea articolului 87 alineatul (3) CE, Comisia se bucură de o largă putere de apreciere, a cărei exercitare implică evaluări complexe de ordin economic și social, care trebuie să fie efectuate într-un context comunitar (a se vedea punctul 169 de mai sus).

180 Trebuie amintit de asemenea că ajutoarele pentru funcționare nu sunt considerate ca fiind de natură să contribuie la realizarea unuia dintre obiectivele prevăzute la articolul 87 alineatul (3) CE și nu pot fi autorizate decât în cazuri excepționale, astfel cum s-a precizat la punctul 174 de mai sus.

181 Or, în cauză, Comisia a exclus posibilitatea justificării măsurilor în cauză în cadrul articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE, întrucât constituie ajutoare pentru funcționare. În special, Comisia precizează că „avantajele fiscale acordate prin schemă [...] constituie doar o reducere a cheltuielilor care trebuie suportate în mod normal de întreprinderile în cauză în cadrul activităților lor economice și, prin urmare, trebuie considerate ajutoare de stat pentru funcționare care sunt incompatibile cu piața comună” [considerentul (45) al deciziei atacate].

182 Astfel, contrar susținerilor Republicii Italiene, cotarea la bursă, în sine, nu este o investiție specifică, întrucât nu este o cheltuială pentru investiții materiale sau nemateriale și nici o

cheltuial? pentru angajarea de personal nou în leg?tur? cu o nou? investi?ie. Este vorba mai curând despre o opera?iune complex? prin care societ??ile cotate urm?resc obiective financiare legate de accesul la surse de capital determinate.

183 Pe de alt? parte, simpla împrejurare c? m?surile în cauz? urm?resc sporirea num?rului de societ??i cotate la burs? – ceea ce în opinia Republicii Italiene constituie un obiectiv de politic? economic? na?ional? – nu poate fi suficient pentru ca acestea s? fac? obiectul derog?rii prev?zute la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE. Astfel, dup? cum a constatat Tribunalul, ajutoarele în cauz? nu îndeplinesc cele dou? condi?ii potrivit c?rora ajutoarele trebuie destinate s? faciliteze dezvoltarea anumitor activit??i sau anumitor regiuni economice ?i nu trebuie s? modifice condi?iile schimburilor comerciale într-o m?sur? contrar? interesului comun.

184 Prin urmare, trebuie s? se constate c? Comisia nu a s?vâr?it o eroare v?dit? de apreciere considerând c? m?surile în cauz? constituie ajutoare pentru func?ionare incompatibile cu pia?a comun? ?i nu fac obiectul derog?rii prev?zute la articolul 87 alineatul (3) litera (c) CE.

185 Prin urmare, al cincilea motiv trebuie de asemenea respins, întrucât este întemeiat pe înc?lcarea articolului 87 alineatul (3) litera (c) CE.

186 Având în vedere ansamblul considera?iilor precedente, întrucât niciunul dintre motivele invocate de Republica Italian? nu poate fi primit, ac?iunea trebuie respins?.

Cu privire la cheltuielile de judecat?

187 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedur?, partea care cade în preten?ii este obligat?, la cerere, la plata cheltuielilor de judecat?. Întrucât Republica Italian? a c?zut în preten?ii, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecat?, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a treia)

declar? ?i hot?r???te:

- 1) **Respinge ac?iunea.**
- 2) **Oblig? Republica Italian? la plata cheltuielilor de judecat?.**

Azizi

Cremona

Frimodt Nielsen

Semn?turi

Cuprins

Istoricul cauzei

1. M?surile na?ionale în cauz?
2. Procedura administrativ? ?i decizia atacat?

Procedura și concluziile părților

În drept

1. Cu privire la încălcarea principiului contradictorialității

Cu privire la primul motiv întemeiat, în esență, pe încălcarea principiului contradictorialității în ceea ce privește decizia de deschidere a procedurii oficiale de investigare

Argumentele părților

Aprecierea Tribunalului

Cu privire la aspectul celui de al treilea motiv întemeiat pe încălcarea principiului contradictorialității

Argumentele părților

Aprecierea Tribunalului

2. Cu privire la nemotivare

Argumentele părților

Aprecierea Tribunalului

Cu privire la nemotivare, întemeiat pe faptul că Comisia nu ar ținut seama de existența în ordinea juridică italiană a unei măsuri care prezintă caracteristici similare cu măsurile în cauză

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate referitor la caracterul selectiv al măsurilor în cauză

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate în ceea ce privește incidența măsurilor în cauză asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale intracomunitare

Cu privire la nemotivarea deciziei atacate în ceea ce privește incompatibilitatea măsurilor în cauză cu piața comună

3. Cu privire la încălcarea articolului 87 CE

Cu privire la selectivitatea avantajului acordat societăților cotate recent la bursă

Argumentele părților

Aprecierea Tribunalului

– Cu privire la caracterul a priori selectiv al măsurilor în cauză

– Cu privire la justificarea măsurilor în cauză prin natura și economia generală a sistemului fiscal italian

Cu privire la incidența măsurilor în cauză asupra schimburilor comerciale intracomunitare și asupra concurenței

Argumentele părților

Aprecierea Tribunalului

Cu privire la calificarea m?surilor în cauz? drept ajutoare pentru func?ionare ?i incompatibilitatea acestora cu pia?a comun?

Argumentele p?r?ilor

Aprecierea Tribunalului

Cu privire la cheltuielile de judecat?

* Limba de procedur?: italiana.